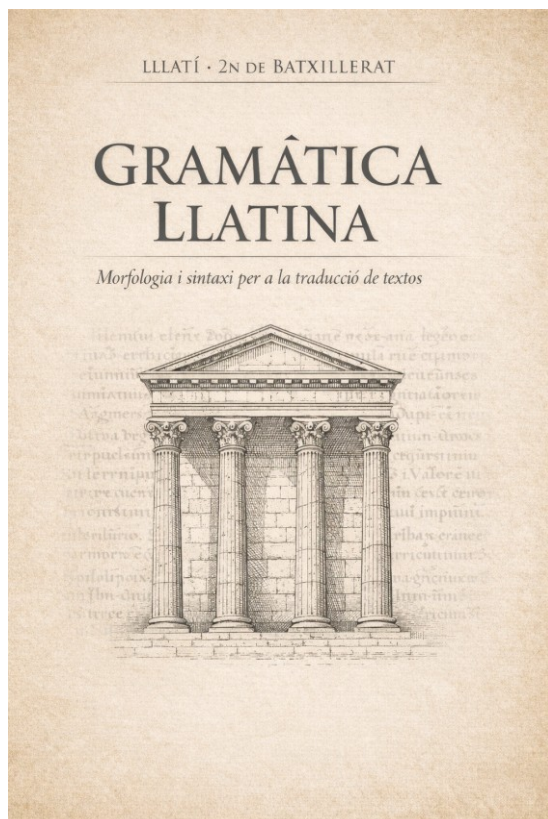

LLATÍ 2n BATXILLERAT

***Morfologia i sintaxi per a la traducció
de textos***

Aquest dossier de gramàtica llatina ofereix un repàs sistemàtic i clar dels principals continguts morfològics i sintàctics necessaris per a l'anàlisi i la comprensió dels textos llatins.

S'hi treballen les formes gramaticals i les estructures bàsiques de la llengua, amb especial atenció al seu funcionament dins l'oració, com a eina imprescindible per a la traducció i la interpretació correcta del llatí.

CONTINGUT

REPÀS	1
LES DECLINACIONS	1
<i>Què és una declinació?</i>	<i>1</i>
<i>Aprendre a declinar</i>	<i>2</i>
ACTIVITATS	3
<i>Solucions.....</i>	<i>5</i>
PREPOSICIONS I CONJUNCIONS MÉS FREQUENTS	7
PREPOSICIONS	7
<i>Preposicions amb acusatiu Preposicions amb ablatiu</i>	<i>7</i>
CONJUNCIONS MÉS HABITUALS	7
<i>Conjuncions coordinants Conjuncions subordinants Temporals Finals</i>	<i>7</i>
<i>Completives Consecutives</i>	<i>8</i>
<i>Causals.....</i>	<i>8</i>
ELS VERBS.....	8
<i>Què és un verb en llatí?</i>	<i>8</i>
<i>Estructures bàsiques d'un verb llatí.....</i>	<i>8</i>
<i>Les quatre conjugacions del llatí</i>	<i>8</i>
<i>Com buscar un verb al teu diccionari de llatí</i>	<i>8</i>
<i>Els temes verbals.....</i>	<i>9</i>
<i>Reconèixer la conjugació.....</i>	<i>10</i>
<i>Com conjuguar el verb a partir de la forma que trobem al text</i>	<i>10</i>
<i>Què faig quan trobo un verb desconegut?.....</i>	<i>10</i>
ACTIVITATS	11
<i>Solucions.....</i>	<i>12</i>
L'ANÀLISI I LA TRADUCCIÓ.....	14
TRADUCCIÓ.....	15
<i>Solucions.....</i>	<i>16</i>
ELS ADJECTIUS 1A I 2A CLASSE	17
ELS GRANS GRUPS D'ADJECTIUS.....	17
COM APAREIXEN ELS ADJECTIUS EN EL DICCIONARI	17
ELS ADJECTIUS DE LA 1 I 2 DECLINACIÓ (2-1-2)	17
ELS ADJECTIUS DE SEGONA CLASSE (3ª DECLINACIÓ)	18
ADJECTIUS SUPERLATIUS I ALGUNES FORMES IRREGULARS	18
<i>El superlatiu: formació i declinació.....</i>	<i>19</i>
<i>El superlatius especials: –errimus i –limus</i>	<i>19</i>
<i>Tipus de superlatiu: absolut i relatiu</i>	<i>19</i>
<i>Els adjectius irregulars</i>	<i>20</i>
<i>Valors especials del superlatiu</i>	<i>20</i>
ACTIVITATS	20
<i>Solucions.....</i>	<i>23</i>
TRADUCCIÓ.....	24
TRADUCCIÓ.....	25

TRADUCCIÓ	26
<i>Solucions</i>	27
ELS PRONOMS (VIDE APÈNDIX DEL DICCIONARI)	30
<i>Què és un pronom?</i>	30
<i>Classificació bàsica dels pronoms llatins</i>	30
PRONOMS PERSONALS.....	30
<i>Per traduir-los</i>	30
ACTIVITATS.....	32
<i>Solucions</i>	33
PRONOM ANAFÒRICS: <i>IS, EA, ID</i>	34
PRONOMS POSSESSIUS	34
PRONOMS DEMOSTRATIUS	34
EL PRONOM RELATIU: <i>QUI, QUAE, QUOD</i>	34
ELS PRONOMS INTERROGATIUS	35
ACTIVITATS.....	36
<i>Solucions</i>	38
SINTAXI DE L'ORACIÓ COMPLEXA.....	40
LES ORACIONS COORDINADES	40
<i>Definició</i>	40
TIPUS D'ORACIONS COORDINADES	40
COORDINADES COPULATIVES	40
COORDINADES DISJUNTIVES	40
COORDINADES ADVERSATIVES	40
COORDINADES IL·LATIVES (O CONSECUTIVES COORDINADES)	40
COM IDENTIFICAR LES ORACIONS COORDINADES.....	41
ACTIVITATS.....	41
<i>Solucions</i>	41
LES ORACIONS SUBORDINADES.....	42
<i>Definició</i>	42
SUBORDINADES SUBSTANTIVES (O COMPLETIVES):.....	42
ORACIÓ SUBORDINADA SUBTANTIVA (O COMPLETIVA) AMB INFINITIU	42
<i>Oració subordinada amb infinitiu</i>	42
<i>L'infinitiu concertat i no concertat</i>	43
ACTIVITATS.....	44
<i>Solucions</i>	45
TRADUCCIÓ	47
ORACIÓ SUBORDINADA INTRODUIDA PER "UT" O "NE"	50
<i>Definició</i>	50
ORACIONS FINALS (UT / NE DE FINALITAT)	50
ORACIONS COMPLETIVES (SUBSTANTIVES) AMB UT / NE.....	50
<i>Com distingir una final d'una completiva?</i>	50
ORACIÓ CONSECUTIVA AMB "UT" I "UT NON"	51
<i>Què és una oració consecutiva?</i>	51

<i>Forma de l'oració consecutiva amb UT</i>	51
UT NON: CONSECUTIVA NEGATIVA	51
ACTIVITATS	52
<i>Solucions</i>	54
TRADUCCIÓ	56
LES ORACIONS DE RELATIU	57
<i>Introducció</i>	57
<i>El pronom relatiu: qui, quae, quod</i>	57
<i>Funció del pronom relatiu dins la subordinada</i>	57
<i>Mode verbal a les oracions de relatiu</i>	57
<i>Com identificar una oració de relatiu?</i>	57
ACTIVITATS	58
<i>Solucions</i>	58
LES ORACIONS INTRODUÏDES PER QVOD	59
<i>Qvod causal</i>	59
<i>Qvod + indicatiu → causa objectiva</i>	59
<i>Qvod + subjuntiu → causa subjectiva</i>	59
<i>Qvod completiva (substantiva)</i>	59
<i>Diferència entre Qvod Causal i Qvod completiu</i>	59
ACTIVITATS	59
<i>Solucions</i>	60
TRADUCCIÓ	61
LES ORACIONS INTRODUÏDES PER CVM	62
<i>Introducció</i>	62
<i>Cvm + indicatiu → valor temporal (fet real)</i>	62
<i>Cvm + subjuntiu → valors no temporals</i>	62
<i>Cvm temporal contextual</i>	62
<i>Cvm causal</i>	62
<i>Cvm concessiu</i>	62
<i>Resum de cvm</i>	62
ACTIVITATS	62
<i>Solucions</i>	63
TRADUCCIÓ	64
TRADUCCIÓ	65
CONSTRUCCIÓ DE PARTICIPI I PARTICIPI ABSOLUT	66
<i>La construcció del participi</i>	66
<i>El valors de la construcció de participi</i>	66
EL PARTICIPI ABSOLUT (ABLTIU ABSOLUT)	66
<i>Estructura bàsica</i>	67
<i>Valors del participi absolut</i>	67
<i>Com identificar un participi absolut</i>	67
ACTIVITATS	67
<i>Solucions</i>	68
TRADUCCIÓ	69

REPÀS

LES DECLINACIONS

QUÈ ÉS UNA DECLINACIÓ?

En llatí, les paraules variables —sobretot els **substantius**, **adjectius** i **pronoms**— presenten una sèrie de **desinències** que indiquen la funció sintàctica que exerceixen dins l'oració. Aquestes desinències reben el nom de **casos**, i constitueixen un dels elements essencials per comprendre i traduir correctament la llengua llatina.

Cada **cas** expressa una funció concreta. Les principals són les següents:

Cas	Funció sintàctica habitual
Nominatiu	Subjecte o atribut
Vocatiu	Interpel·lació, invocació o expressió directa
Acusatiu	Complement directe; alguns complements circumstancials
Genitiu	Complement del nom (relació de pertinença, origen o qualificació)
Datiu	Complement indirecte (destinatari o beneficiari de l'acció)
Ablatiu	Diversos complements circumstancials (manera, instrument, lloc, causa...)

Declinar significa presentar una paraula en totes les formes que pot adoptar segons els diferents casos. Conèixer aquesta variació és imprescindible per identificar la funció que la paraula exerceix dins l'oració i, per tant, per poder traduir amb precisió.

Per declinar correctament un mot llatí, cal saber **a quina declinació pertany**. El llatí organitza els substantius en **cinc declinacions**, cadascuna identificada per la seva desinència característica de **genitiu singular**. Aquesta desinència actua com a “marcador” que permet classificar els mots i aplicar el model de desinències corresponent.

De manera general, les cinc declinacions es distingeixen així:

- **1a declinació** → genitiu singular en *-ae*
- **2a declinació** → genitiu singular en *-i*
- **3a declinació** → genitiu singular en *-is*
- **4a declinació** → genitiu singular en *-us*
- **5a declinació** → genitiu singular en *-ei*

Identificar la forma del genitiu i el seu tema és el pas inicial per poder aplicar la declinació completa d'un substantiu.

Exemple:

Declinació	Genitiu singular	Exemple	Traducció	Tema
1a	<i>-ae</i>	<i>puella, puellae</i>	la noia	<i>puell-</i>
2a	<i>-i</i>	<i>dominus, domini / bellum, belli</i>	el senyor / la guerra	<i>domin- / bell-</i>
3a	<i>-is</i>	<i>rex, regis / mater, matris</i>	el rei / la mare	<i>reg- / matr-</i>
4a	<i>-us</i>	<i>manus, manus</i>	la mà	<i>manu-</i>
5a	<i>-ei</i>	<i>dies, diei</i>	el dia	<i>di-</i>

APRENDRE A DECLINAR

Per declinar un substantiu, segueix els tres passos següents:

1. Troba el **genitiu singular**, perquè és el que indica la declinació de la paraula.
Exemple: puella, puellae → en -ae, 1a declinació.
2. Identifica el **tema**, és a dir, la base sobre la qual afegiràs les desinències.
Exemple: puellae → tema: **puell-**
3. Aplica les **desinències pròpies de la declinació** per obtenir totes les formes:
Nominatiu, vocatiu, acusatiu, genitiu, datiu i ablatiu.
4. Aquest procés és sempre el mateix, independentment del mot.

Declinació	Desinència del genitiu singular	Gènere habitual	Formes de nominatiu	Exemples	Tema
1a	-ae	Femení (excepcions.)*	-a	<i>puella, puellae (f.)</i> <i>nauta, nautae (m.)</i>	puell- naut-
2a	-i	Masculí i neutre	-us / -er / -um	<i>servus, servi (m.)</i> <i>ager, agri (m.)</i> <i>bellum, belli (n.)</i>	serv- agr- bell-
3a	-is	Més variada: m., f. i n.	Molt diversa	<i>rex, regis (m.)</i> <i>mater, matris (f.)</i> <i>nomen, nominis (n.)</i>	reg- matr- nomin-
4a	-us	Majoritàriament masculí; alguns neutres	-us / -u	<i>manus, manus (f.)</i> <i>cornu, cornus (n.)</i>	manu- cornu-
5a	-ei	Principalment femení	-es	<i>dies, diei (m./f.)</i> <i>res, rei (f.)</i>	di- re-

Recorda mirar l'apèndix del teu diccionari per identificar les diferents declinacions

*ALGUNES EXCEPCIONS A TENIR EN COMPTA

1. La 1a declinació és femenina, però existeixen alguns substantius masculins.:

- Són sobretot professions, càrrecs, activitats socials o títols.
- Tot i acabar en -a, el gènere semàntic s'imposa al gènere formal.
- Els 5 que han de memoritzar sí o sí són: nauta, agrícola, poeta, auriga i scriba.

Paraula	Traducció	Tipus / Categoria	Observacions
nauta, ae (m.)	mariner	Professions	Gènere masculí perquè designa una professió exercida tradicionalment per homes.
agrícola, ae (m.)	pagès	Professions	Tot i acabar en -a, sempre masculí. Molt freqüent en textos.
auriga, ae (m.)	auriga, conductor de carros	Professions	Apareix en textos històrics i literaris vinculats al circ.
poeta, ae (m.)	poeta	Professions / activitat intel·lectual	Masculí per tradició cultural; molt habitual en literatura.
scriba, ae (m.)	escriba, secretari	Professions	Sol designar funcionaris o assistents en textos romans.

Paraula	Traducció	Tipus / Categoria	Observacions
propheta, ae (m.)	profeta	Religió (llatí tardà)	Manté el gènere masculí per influència del grec.
papa, ae (m.)	papa	Religió (llatí cristià)	Gènere masculí per raons evidents de referent real.
collega, ae (m.)	col·lega	Relació professional	Sovint masculí quan el referent és un home, però pot variar segons context.

2. Algunes paraules de la 1a declinació canvien el seu significat si són singular o plural.

- En singular, solen expressar idees abstractes.
- En plural, adquireixen un significat concret, col·lectiu o militar.
- Són molt importants per traduir textos històrics i literaris amb precisió.

Paraula	Significat en singular	Significat en plural
cōpia, ae	abundància, provisió, quantitat	cōpiae = tropes, exèrcit
littera, ae	lletra (de l'alfabet)	litterae = carta; literatura, estudis literaris
fortūna, ae	la sort, el destí	fortūnae = riqueses, béns materials
īsepultūra, ae	absència de sepultura	īsepultūrae = restes, tombes
vigilia, ae	vigilància, estat de vetlla	vigiliae = guàrdies, patrulles

ACTIVITATS

Objectiu: Aprendre a buscar paraules al diccionari llatí, descobrir quina és la seva forma original (lema), saber a quina declinació pertanyen i quin gènere tenen, i ampliar-ne el significat triant les traduccions més adequades.

1. Cerca al diccionari llatí cadascuna de les següents paraules i omple la graella: *vinum, vir, chorus, pluvia, ventus, facies, ancilla, Caesar, Cicero, civis, puella, sollertia, pulcher, rex, fides*.

Paraula	Entrada del diccionari	Declinació	Gènere	Dues traduccions possibles
vinum	<i>vinum, i</i>	2a	neutre	Vi, raïm,

Paraula Entrada del diccionari Declinació Gènere Dues traduccions possibles

2. Cerca al diccionari les paraules següents (estan escrites tal com apareixen en un text) i omple la graella

Paraula	Lema (nominatiu + genitiu)	Cas	Declinació	Dues traduccions possibles
<i>noctem</i>				
<i>pueris</i>				
<i>virtutis</i>				
<i>bella</i>				
<i>sororis</i>				
<i>magistri</i>				
<i>viro</i>				
<i>nomina</i>				
<i>arbores</i>				
<i>senatu</i>				

3. Identifica l'arrel de les següents paraules i afegeix les terminacions de l'acusatiu, datiu i ablatiu singular i plural:

- a. urbs: *urb; urbem, urbes; urbis, urbibus; urbe, urbibus*
- b. amicitia
- c. templum
- d. miles
- e. servus
- f. mater
- g. caelum
- h. poeta
- i. flumen
- j. acies

4. Quin és el gènere de les següents paraules? Justifica'l

- a. nauta
- b. scriba
- c. poeta
- d. agricola
- e. auriga
- f. flamma

- g. corona
- h. acies
- i. manus
- j. cornu

5. Quin és el seu cas i quina és la seva funció sintàctica?

- a. regum
- b. puellam
- c. civibus
- d. mari
- e. domos
- f. exercitum
- g. die
- h. fidem
- i. luporum
- j. hominibus

6. Comprova si realment entens el diccionari. Escriu la forma correcta i explica els errors.

- a. *mare, maris (m.)* →
- b. *puella, puellae (m.)* →
- c. *vir, viri (n.)* →
- d. *bellum, belli (m.)* →
- e. *fides, fidei (n.)* →

7. Pots practicar més amb aquest link : <http://www.latinedisce.net/NounTest.latin?latin=87265>

SOLUCIONS

1. Cerca al diccionari i completa la graella

Vinum: vinum, -i → 2a decl., n. → vi, vi negre / raïm premsat
Vir: vir, viri → 2a decl., m. → home / marit
Chorus: chorus, -i → 2a decl., m. → cor (de cantants) / dansa coral
Pluvia: pluvia, -ae → 1a decl., f. → pluja / precipitació
Ventus: ventus, -i → 2a decl., m. → vent / brisa
Facies: facies, faciei → 5a decl., f. → rostre / aspecte
Ancilla: ancilla, -ae → 1a decl., f. → criada / serventa
Caesar: Caesar, Caesaris → 3a decl., m. → Cèsar / emperador
Cicero: Cicero, Ciceronis → 3a decl., m. → Ciceró (orador)
Civis: civis, civis → 3a decl., m./f. → ciutadà / conciutadà
Puella: puella, -ae → 1a decl., f. → noia / jove
Sollertia: sollertia, -ae → 1a decl., f. → habilitat / destresa
Pulcher: pulcher, pulchra, pulchrum → adj. 1a/2a decl. → bell / bonic
Rex: rex, regis → 3a decl., m. → rei / sobirà
Fides: fides, fidei → 5a decl., f. → confiança / fidelitat

2. Cerca al diccionari les formes tal com apareixen en un text

noctem: → *nox, noctis* → acusatiu sg., 3a decl. → nit / fosc
pueris: → *puer, pueri* → datiu o ablatiu pl., 2a decl. → nois / infants
virtutis: → *virtus, virtutis* → genitiu sg., 3a decl. → virtut / valor
bella: → *bellum, belli* → acusatiu pl. o nominatiu pl. Neutre → guerra / conflicte

sororis: → *soror, sororis* → genitiu sg., 3a decl. → de la germana
magistri: → *magister, magistri* → genitiu sg. o nominatiu pl., 2a decl. → del mestre / mestres
viro: → *vir, viri* → datiu o ablatiu sg. → a l'home / amb l'home
nomina: → *nomen, nominis* → nom. o ac. pl. neutre → noms
arbores: → *arbor, arboris* → nom. o ac. pl., 3a decl. → arbres
senatu: → *senatus, senatus* → ablatiu sg., 4a decl. → pel senat / del senat

3. Identificar l'arrel i completar acusatiu–datiu–ablatiu sg. i pl.

amicitia (1a decl.) Arrel: **amiciti-**

- Ac. sg.: *amicitiam* / pl.: *amicitias*
- Dat. sg.: *amicitiae* / pl.: *amicitiis*
- Abl. sg.: *amicitia* / pl.: *amicitiis*

templum (2a decl., n.) Arrel: **templ-**

- Ac. sg.: *templum* / pl.: *templa*
- Dat. sg.: *templo* / pl.: *templis*
- Abl. sg.: *templo* / pl.: *templis*

miles (3a decl.) Arrel: **milit-**

- Ac. sg.: *militem* / pl.: *milites*
- Dat. sg.: *militi* / pl.: *militibus*
- Abl. sg.: *milite* / pl.: *militibus*

servus (2a decl.) Arrel: **serv-**

- Ac. sg.: *servum* / pl.: *servos*
- Dat. sg.: *servo* / pl.: *servis*
- Abl. sg.: *servo* / pl.: *servis*

mater (3a decl.) Arrel: **matr-**

- Ac. sg.: *matrem* / pl.: *matres*
- Dat. sg.: *matri* / pl.: *matribus*
- Abl. sg.: *matre* / pl.: *matribus*

caelum (2a decl., n.) Arrel: **cael-**

- Ac. sg.: *caelum* / pl.: *caela*
- Dat. sg.: *caelo* / pl.: *caelis*
- Abl. sg.: *caelo* / pl.: *caelis*

poeta (1a decl., m.) Arrel: **poet-**

- Ac. sg.: *poetam* / pl.: *poetas*
- Dat. sg.: *poetae* / pl.: *poetis*
- Abl. sg.: *poeta* / pl.: *poetis*

flumen (3a decl., n.) Arrel: **flumin-**

- Ac. sg.: *flumen* / pl.: *flumina*
- Dat. sg.: *flumini* / pl.: *fluminibus*
- Abl. sg.: *flumine* / pl.: *fluminibus*

acies (5a decl.) Arrel: **aci-**

- Ac. sg.: *aciem* / pl.: *acies*
- Dat. sg.: *aciei* / pl.: *aciebus*
- Abl. sg.: *acie* / pl.: *aciebus*

4. Quin és el gènere? Justifica'l

- a. **nauta** → masculí (professió, excepció 1a decl.)
- b. **scriba** → masculí (funcionari)
- c. **poeta** → masculí (tradició literària grega)
- d. **agricola** → masculí (professió)
- e. **auriga** → masculí (conductor de carros)
- f. **flamma** → femení (1a decl. habitual)
- g. **corona** → femení (1a decl., objecte)
- h. **acies** → femení (excepció 5a decl.)
- i. **manus** → femení (excepció 4a decl.)
- j. **cornu** → neutre (model -u de la 4a)

5. Cas i funció sintàctica

- a. **regum** → genitiu pl. → complement del nom
- b. **puellam** → acusatiu sg. → CD
- c. **civibus** → datiu o abl. pl. → CI / CC
- d. **mari** → ablatiu sg. (3a, neutre) → CC
- e. **domos** → acusatiu pl. → CD
- f. **exercitum** → acusatiu sg. → CD
- g. **die** → ablatiu sg. → CC
- h. **fidem** → acusatiu sg. → CD
- i. **luporum** → genitiu pl. → CN (dels llops)
- j. **hominibus** → datiu o abl. pl. → CI / CC

6. Correcció del diccionari

- a. **mare, maris (m.)** → **ERROR**: Correcte: *mare, maris (n.)* → és neutre
- b. **puella, puellae (m.)** → **ERROR**: Correcte: *puella, puellae (f.)*
- c. **vir, viri (n.)** → **ERROR**: Correcte: *vir, viri (m.)*
- d. **bellum, belli (m.)** → **ERROR**: Correcte: *bellum, belli (n.)*
- e. **fides, fidei (n.)** → **ERROR**: Correcte: *fides, fidei (f.)*

PREPOSICIONS I CONJUNCIONS MÉS FREQUENTS

PREPOSICIONS

PREPOSICIONS AMB ACUSATIU

Preposició	Significat
ad	a, cap a
apud	a casa de, entre
ante	abans de
contra	contra
inter	entre
per	per, a través de
post	després de
propter	a causa de
trans	a través de

PREPOSICIONS AMB ABLATIU

Preposició	Significat
ab / a	de, des de
cum	amb
de	de, sobre
e / ex	de, fora de
in	a, dins de
sine	sense
pro	en favor de, davant de

in pot anar:: amb **acusatiu** → moviment (*in urbem*) // amb **ablatiu** → situació (*in urbe*)

CONJUNCIONS MÉS HABITUALS

- Una mateixa conjunció pot tenir diversos valors (*ut, cum, quod*).
- El mode verbal (indicatiu / subjuntiu) ajuda a identificar el valor.

CONJUNCIONS COORDINANTS

Conjunció	Traducció
et	i
-que	i (enclítica)
sed	però
aut / vel	o
nec / neque	ni / i no

CONJUNCIONS SUBORDINANTS

Conjunció	Traducció
ut	perquè
ne	perquè no

TEMPORALS FINALS

Conjunció	Traducció
cum	quan
dum	mentre
ubi	quan
postquam	després que

COMPLETIVES

Conjunció	Traducció
ut / ne	que
quod	que

CONSECUTIVES

Conjunció	Traducció
ut	de manera que
ut non	de manera que no

CAUSALS

Conjunció	Traducció
quod	perquè
quia	perquè
cum (+ subj.)	com que

CONCESIVES

Conjunció	Traducció
cum (+ subj.)	encara que
quamquam	encara que
tamen	tanmateix (adverbi reforçador)
Sovint amb elements intensifica- dors: <i>tam, tantus, ita, sic...</i>	

ELS VERBS

QUÈ ÉS UN VERB EN LLATÍ?

El verb és l'element de l'oració que **expressa una acció, estat o procés**, i que concorda amb el subjecte en **persona i nombre**. En llatí, a diferència del català, la informació essencial sobre persona, temps, mode i veu apareix **en la desinència verbal**. Per això, saber analitzar un verb implica:

- Reconèixer l'**arrel** i el **tema verbal**
- Identificar la **conjugació**
- Saber interpretar el **temps, mode i veu**
- Assignar la **persona i nombre**

ESTRUCTURES BÀSIQUES D'UN VERB LLATÍ

Un verb llatí està format per:

- **Arrel verbal** → la part fixa que conté el significat bàsic
- **Tema verbal** → arrel + vocal temàtica (segons conjugació)
- **Desinència personal** → indica persona, nombre, mode i temps

Exemple (1a conjugació): *amamus* = "estimem"

- arrel: *am-*
- vocal temàtica: *a*
- desinència: *-mus*

LES QUATRE CONJUGACIONS DEL LLATÍ

La conjugació es determina pel **tema de present** i la vocal temàtica:

Conjugació	Tema de present	Exemple
1a	-ā-	<i>amo</i>
2a	-ē-	<i>monēo</i>
3a	consonant + i	<i>mitto</i>
4a	-ī-	<i>audīo</i>
3a mixta	consonant + io	<i>capio</i>

COM BUSCAR UN VERB AL TEU DICCIONARI DE LLATÍ

Generalment, els verbs llatins apareixen en el teu diccionari amb **tres formes**:

- 1a persona del singular del present d'indicatiu: sempre acaba en **-o**

- 1a persona del singular del perfectum: **dona el tema de perfect**
- Supí (o participi perfet passiu): **dona el tema de supí**
- **Número** que senyala la **conjugació**

Altres nomenclatures:

- *pp*: per indicar que és un participi
- *DEP*: indica que és un verb deponent: es conjuga de forma passiva, però es tradueix en veu activa.

Exemples:

- amo, amavi, amatum 1 tr
- mitto, misi, missum 3 tr
- video, vidi, visum 2 tr
- capio, cepi, captum 3 tr
- miror DEP 1 tr

Algunes vegades, si el verb pertany a la 1a conjugació sovint només apareix: 1 tr

ELS TEMES VERBALS

Tema de present: *accions en curs o no acabades*

S'extreu de la primera forma del diccionari: present d'indicatiu i serveix per formar:

- Present
- Imperfet
- Futur (1a i 2a)
- Present de subjuntiu
- Imperatiu
- Infinitiu de present
- Participi de present

Exemple:

- amo → tema de present: am-
- mitto → tema de present: mitt-
- audio → tema de present: audi-
- capio → tema de present: capi-

Tema de perfect: *accions acabades.*

S'extreu de la segona forma del diccionari: pretèrit perfect i serveix per formar:

- Perfecte
- Plusquamperfet
- Futur perfet
- Subjuntiu perfet i plusquamperfet

Exemple:

- amavi → tema de perfectum: amav-
- misi → tema: mis-
- vidi → tema: vid-
- cepi → tema: cep-

Tema de supí: formes no personals

S'extreu de la tercera forma del diccionari: supí o participi i serveix per formar:

- Participi de perfect passiu (*amatus*)
- Perfecte passiu (*amatus sum*)
- Perifràstica passiva
- Supí (*amatum, missum, ductum*)

Exemple:

- amatum → tema: amat-
- missum → tema: miss-

- visum → tema: vis-
- captum → tema: capt-

RECONÈIXER LA CONJUGACIÓ

Per reconèixer a quina conjugació pertany un verb, en fixarem en la primera persona del present d'indicatiu

Forma del present	Conjugació	Exemple
acaba en -o	1a	<i>amo</i>
acaba en -eo	2a	<i>video, habeo</i>
acaba en -o sense -e- temàtica	3a	<i>mitto, dico, duco</i>
acaba en -io amb tema en -i-	4a	<i>audio</i>
acaba en -io però és 3a	3a mixta	<i>cipio, facio</i>

COM CONJUGAR EL VERB A PARTIR DE LA FORMA QUE TROBEM AL TEXT

Quan traduïm un text, les formes verbals que apareix (*amamus, ducis, audit, vides...*), **no** concideixen amb la forma verbal que trobem al diccionari. Per poder identificar el verb correctament i saber a quina conjugació, persona i temps cal seguir un procés (que serà sempre el mateix).

PAS 1: Identificar la desinència (terminació) personal per saber la persona i el nombre (singular /plural).

[Al final d'aquest apartat tens una taula amb les desinències dels verbs personals actius i passius] Ex.: *audimus* → acaba en **-mus** → 1a persona del plural.

PAS 2: Treure la desinència per trobar l'arrel aproximada: *aud-imus* → *audi-*

PAS 3: Pensar en quin present d'indicatiu pot ser: si tenim *audi-*, el present d'indicatiu serà **audiore** (4a conjugació).

PAS 4 : A partir d'aquí ja es pot:

- identificar el tema de present
- identificar el tema de perfectum
- reconèixer irregularitats
- conjuguar el verb en qualsevol temps

QUÈ FAIG QUAN TROBO UN VERB DESCONEGUT?

Segueix aquests passos:

1. Identifica la desinència (o terminació): Ex.: *-tis* → 2a persona plural
2. Separa desinència i arrel: Ex.: *ducitis* → *duc-* + *itis*
3. Busca al diccionari el verb amb aquesta arrel: Ex.: *duc-* → *duco, duxi, ductum*
4. Selecciona la conjugació, tema de present, tema de perfectum i tema de supí

A partir d'aquí: → interpretació morfològica completa → reconeixement del temps verbal → traducció correcta. **Exemple :** Tenim la forma **mittitis**.

1. **Desinència:** *-tis* → 2a plural
2. **Arrel:** *mitt-*
3. **Diccionari:** *mitto, misi, missum*
4. **Conjugació:** 3a
5. **Temes verbals:**
 - **present:** *mitt-*
 - **perfectum:** *mis-*
 - **supí:** *miss-*
6. **Traducció:** "envieu"

Temps / Veu	1a sing	2a sing	3a sing	1a plural	2a plural	3a plural
Present – activa	-o / -m	-s	-t	-mus	-tis	-nt
Present – passiva	-or / -r	-ris / -re	-tur	-mur	-mini	-ntur
Imperfet – activa	-bam	-bas	-bat	-bamus	-batis	-bant
Imperfet – passiva	-bar	-baris / -bare	-batur	-bamur	-bamini	-bantur
Perfecte – activa	-i	-isti	-it	-imus	-istis	-erunt / -ere

ACTIVITATS

1. Escriu persona, nombre i veu de les formes següents:

- ducitur*
- amamus*
- audiebant*
- moneris*
- vicerunt*
- mittimur*

2. Troba el verb al diccionari i per a cada forma, indica: a) desinència; b) arrel aproximada; c) verb al diccionari (present + perfectum + supí); d) conjugació; e) tema de present / perfectum / supí

- mittitis*
- audiveram*
- ducunt*
- capimus*
- habentur*

3. Conjuga en present d'indicatiu (actiu) dels següents verbs

- audio, audivi, auditum*
- mitto, misi, missum*
- habeo, habui, habitum*
- amo, amavi, amatum*
- capio, cepi, captum*

4. Conjuga en imperfet (actiu i passiu) dels següents verbs

- duco*
- video*

5. Fes l'anàlisi morfosintàctic de les següent frases i tradueix-les

a. *Romani pontem faciunt.*

b. *Hostes a militibus vincuntur*

c. *Magister discipulos monuit.*

d. *Dux copias ducebat.*

e. *Vox clara auditur*

SOLUCIONS

1. Verbs – persona, nombre i veu

- a. **ducitur** → 3a sing., passiva
- b. **amamus** → 1a pl., activa
- c. **audiebant** → 3a pl., activa, imperfet
- d. **moneris** → 2a sing., passiva
- e. **vicerunt** → 3a pl., activa, perfet
- f. **mittimur** → 1a pl., passiva

2. Identificació del verb al diccionari

a. mittitis

- desinència: -tis
- arrel: mitt-
- diccionari: *mitto, misi, missum*
- 3a decl., tr.
- temes: mitt- / mis- / miss-

b. audiveram

- desinència: -eram
- arrel: audiv-
- diccionari: *audio, audivi, auditum*
- 4a conj.
- temes: audi- / audiv- / audit-

c. ducunt

- desinència: -unt
- arrel: duc-
- diccionari: *duco, duxi, ductum*
- 3a conj.
- temes: duc- / dux- / duct-

d. capimus

- desinència: -mus
- arrel: capi-
- diccionari: *capio, cepi, captum*
- 3a mixta
- temes: capi- / cep- / capt-

e.) habentur

- desinència: -ntur
- arrel: hab-
- diccionari: *habeo, habui, habitum*
- 2a conj.
- temes: habe- / habu- / habit-

3. Conjugacions en present d'indicatiu (actiu)

- a) **audio**: audio, audis, audit, audimus, auditis, audiunt
- b) **mitto**: mitto, mittis, mittit, mittimus, mittitis, mittunt
- c) **habeo**: habeo, habes, habet, habemus, habetis, habent
- d) **amo**: amo, amas, amat, amamus, amatis, amant
- e) **capio**: capio, capis, capit, capimus, capitis, capiunt

4. Conjugacions en imperfet (actiu i passiu)

- a) **duco**: **actiu**: ducebam, ducebas, ducebat, ducebamus, ducebatis, ducebant
passiu: ducebar, ducebaris, ducebatur, ducebamur, ducebamini, ducebantur
- b) **video**: **actiu**: videbam, videbas, videbat, videbamus, videbatis, videbant
passiu: videbar, videbaris, videbatur, videbamur, videbamini, videbantur

5. Anàlisi morfosintàctica i traducció

a) **Romani pontem faciunt.** → Els romans construeixen un pont.

- Romani = nom. pl., subjecte
- pontem = ac. sg., CD
- faciunt = 3a pl., actiu

b) **Hostes a militibus vincuntur.** → Els enemics són vençuts pels soldats

- Hostes = nom. pl., subjecte
- a militibus = abl. pl., CC agent
- vincuntur = 3a pl., passiva

c) **Magister discipulos monuit.** → El mestre ha avisat / advertit els alumnes.

- Magister = nom. sg., subjecte
- discipulos = ac. pl., CD
- monuit = perfet, 3a sing.

d) **Dux copias ducebat.** → El general dirigia les tropes

- Dux = nom. sg., subjecte
- copias = ac. pl., CD
- ducebat = imperfet, actiu

e) **Vox clara auditur.** → Una veu clara és sentida / se sent una veu clara.

- Vox clara = nom. sg., subjecte + atribut
- auditur = 3a sing., passiva

L'ANÀLISI I LA TRADUCCIÓ

Per traduir correctament una oració llatina cal seguir un procés sistemàtic. La clau és no només traduir paraula per paraula, sinó analitzar l'estructura sintàctica i comprendre la funció de cada element.

Passos a seguir:

1. **Lectura del text:**
 - Lectura del text sense traduir-lo.
 - Detectar possibles paraules conegudes o que estiguin al lèxic.
 - Buscar al diccionari les paraules desconegudes; llegir les accepcions (possibles traduccions) i agafar la correcta segons el context.
2. **Anàlisi morfosintàctic:**
 - Busca el **verb** (acostuma a estar al final de l'oració) t'ajudarà a reconèixer el subjecte de l'oració i l'estructura de la frase:
 - o singular o plural?
 - o present, passat, futur...?
 - o personal o impersonal?
 - Observar si hi ha alguna estructura gramatical que puguis reconèixer: in+ablatiu o acusatiu; cum + ablatiu...
 - Analitza cada paraula:
 - o Cas, singular o plural, gènere...
 - o Funció dins de l'oració
3. **Anàlisi sintàctic seguint un ordre lògic:**
 - Subratllar el verb i analitza'l completament. **Ex.:** *amabantur* → 3a pl., imperfet, indicatiu, veu passiva, 1a conjugació.
 - o Observar com és el verb: *copulatiu?* *transitiu?* *intransitiu?*.
 - o Verb copulatiu (sum, esse) → buscar un atribut en nominatiu.
 - o Verb transitiu: → buscar el complement directe en acusatiu.
 - o Verb intransitiu: → buscar complement indirecte en datiu
 - Buscar el subjecte: sempre en nominatiu i ha de concordar en nombre i persona.
 - Analitzar la resta de sintagmes observant el cas.

Cas	Funció sintàctica
Nom.	Subjecte, atribut
Voc.	Apel·lació, exclamació
Gen.	Complement del nom
Acus	Complement directe
Dat.	Complement indirecte
Abl.	Complement circumstancial, complement de règim, ablatiu absolut

- → Identificar nuclis i tipus de sintagma (SN, SAdj, SPrep, SAdv).

4. Traduir:

- Seguir l'estructura: **DETERMINANT + SUBJECTE + COMPLEMENT+ VERB+ COMPLEMENTS**

Recomanacions:

- Tradueix frase per frase... i escriu-la quan ja la tinguis resolta. No esperis a tenir-ho tot. Després ja faràs el sentit total del text.
- Afegeix **articles** quan calgui: *puella amat* → "La noia estima".
- Evita traduir literalment construccions llatines que en català requereixen girs més naturals.
- Si hi ha participis, gerundius o gerundius absoluts, **no tradueixis mecànicament**: pensa la funció sintàctica.

TRADUCCIÓ

Pieria patria Musarum est. Musae **sunt** filiae deae Memoriae. Musae novem sunt et figuram

puellarum habent. Musicae, tragoediae, comoediae, historiae astronomiaeque curam habent, nam

patronae etiam poetarum **sunt**. Romae incolae Musas Camenas appellant.

LÈXIC:

appello, -are, appellavi, appellatum: anomenar

astronomiaque: astronomia, -ae f. + -que*: astronomia i...

Camena, -ae f.: Camenes (equivalent romana de les Muses)

comoedia, -ae f.: comèdia

cura, -ae f.: cura, responsabilitat

dea, -ae f.: deessa

figura, -ae f.: figura, aspecte

habeo, -ere, habui, habitum: tenir

incola, -ae m./f.: habitants

Memoria, -ae f.: Memòria (personificada com a deessa)

Musa, -ae f.: Muses

novem (numeral indecl.): nou

patrona, -ae f.: protectores, patrones

Pieria, -ae f.: Pieria (regió de Macedònia, pàtria de les Muses)

tragoedia, -ae f.: tragèdia

SOLUCIONS

Traducció

Frase a frase

Pieria patria Musarum est. = *Pieria és la pàtria de les Muses*

VERB: est (3a sing., copulatiu)

SUBJECTE: Pieria

ATRIBUT: patria

CN: Musarum

Musae sunt filiae deae Memoriae. = *Les Muses són les filles de la deessa Memòria.*

VERB: sunt

SUBJECTE: Musae

ATRIBUT: filiae

CN: deae Memoriae

Musae novem sunt et figuram puellarum habent. = *Les Muses són nou i tenen figura de noies.*

Musae novem sunt

VERB: sunt (3a pl., verb copulatiu)

SUBJECTE: Musae

ATRIBUT: novem (numeral indeclinable que funciona com a atribut del subjecte)

CONJUNCIÓ: i

figuram puellarum habent

VERB: habent (3a pl., activa, verb transitiu)

SUBJECTE: (tàcit) Musae

CD: figuram

CN: puellarum ("de noies")

Musicae, tragoediae, comoediae, historiae astronomiaeque curam habent, nam patronae etiam poetarum sunt. = *La música, la tragèdia, la comèdia, la història i l'astronomia en tenen cura, perquè també són les protectores dels poetes*

Musicae, tragoediae, comoediae, historiae astronomiaeque curam habent

VERB: habent (3a pl., activa, verb transitiu)

SUBJECTE: Musicae, tragoediae, comoediae, historiae, astronomiaeque
(subjecte compost: tots en nominatiu plural)

CD: curam

OBSERVACIÓ: -que → "i" (astronomia + i...)

nam patronae etiam poetarum sunt

VERB: sunt (3a pl., copulatiu)

SUBJECTE: patronae

ADVERBI: etiam ("també")

CN: poetarum ("dels poetes")

Romae incolae Musas Camenas appellant. = *A Roma, els habitants anomenen les Muses Camenes.*

VERB: appellant

SUBJECTE: incolae

CC: Romae

CD: Musas

Predicatiu: Camenas

Traducció de tot el text

Pieria és la pàtria de les Muses. Les Muses són les filles de la deessa Memòria. Són nou i tenen figura de noies. La música, la tragèdia, la comèdia, la història i l'astronomia en tenen cura, perquè també són les protectores dels poetes. A Roma, els habitants anomenen les Muses Camenes.

ELS ADJECTIUS 1a I 2a CLASSE

La gramàtica tradicional defineix l'adjectiu com el mot que s'uneix al substantiu per a expressar-ne una **qualitat** (*adjectius qualificatius*) o per **determinar-lo** en algun sentit concret (*adjectius possessius, demonstratius, numerals, interrogatius i indefinits*).

En llatí, l'adjectiu ha de **concordar** en *gènere, nombre i cas* amb el substantiu al que acompanya, per tant farà servir la seva mateixa declinació.

ELS GRANS GRUPS D'ADJECTIUS

Els adjectius es divideixen en dos grups, segon la seva declinació

A. Adjectius de la primera i segona declinació:

- Masculí: terminacions de la 2a declinació
- Femení: terminacions de la 1a declinació
- Neutre: igual que el masculí, però amb la llei del neutre (nom. = ac.)

B. Adjectius de la tercera declinació

- Els tres gèneres (masculí, femení i neutre) segueixen les terminacions de la 3a declinació.

COM APAREIXEN ELS ADJECTIUS EN EL DICCIONARI

Els adjectius s'enuncien habitualment donant el nominatiu singular dels tres gèneres: masculí, femení i neutre. Exemple (**1a classe**): bonus, -a, -um. Això permet saber de quina declinació agafen les terminacions:

- el masculí segueix la 2a declinació,
- el femení segueix la 1a declinació,
- el neutre segueix també la 2a declinació, respectant la llei del neutre.

En canvi, els **adjectius de segona classe**, que pertanyen a la 3a declinació, no s'enuncien amb tres formes, sinó amb dues o tres, segons el tipus:

- Adjectius de dues terminacions: fortis, forte (masc. / fem. – neutre)
- Adjectius de tres terminacions: acer, acris, acre (masculí – femení – neutre)

ELS ADJECTIUS DE LA 1 I 2 DECLINACIÓ (2-1-2)

Els adjectius de **primera classe** són aquells que es declinen utilitzant les terminacions de la **1a declinació (femení)** i de la **2a declinació (masculí i neutre)**. Són els adjectius més regulars del llatí i, per això, constitueixen el model base.

Estructura: Aquests adjectius reben tradicionalment el nom de 2-1-2 perquè utilitzen:

- Masculí: terminacions de la 2a declinació
- Femení: terminacions de la 1a declinació
- Neutre: terminacions de la 2a declinació

Exemples:

Tipus	Enunciació	Exemple i significat
-us, -a, -um	bonus, -a, -um	bo, bona, bo
-er, -era, -erum	tener, -era, -erum	tendre, tendra, delicat
-cer / -cra / -crum	pulcher, -chra, -chrom	bonic, bonica, bonic

En els adjectius acabats en **-er**, alguns mantenen la **“e”** en l'arrel: *miser, misera*, mentre que d'altres la perden: *pulcher, pulchra*.

ELS ADJECTIUS DE SEGONA CLASSE (3ª DECLINACIÓ)

Els adjectius de **segona classe** són aquells que es declinen segons les terminacions de la **tercera declinació**. Presenten unes característiques pròpies que els diferencien dels adjectius de primera classe.

Com tots els adjectius en llatí, els adjectius de segona classe concorden amb el substantiu en:

- gènere (masculí, femení o neutre)
- nombre (singular o plural)
- cas (funció sintàctica)

La particularitat és que les terminacions que utilitzen provenen de la 3a declinació, de manera que poden presentar més varietat formal que els adjectius de primera classe.

Hi ha **dos tipus principals**, segons les formes que presenten al nominatiu singular:

- **Tenen dues terminacions pel nominatiu singular:**
 - o masculí i femení: acaben en –is. Exemple: fortis.
 - o neutre: acaba en –e.
Exemple: forte.
- **Tenen 3 terminacions pel nominatiu singular:**
 - o Masculí: en –er
 - o Femení: en –is
 - o Neutre: en –e
Exemple: acer, acris, acre

ADJECTIUS SUPERLATIUS I ALGUNES FORMES IRREGULARS

En llatí, els adjectius poden expressar diferents intensitats d'una mateixa qualitat. Per això, la llengua distingeix **tres graus**: el **positiu**, el **comparatiu** i el **superlatiu**. Cada un d'aquests graus té una funció específica dins de l'oració i aporta un matís diferent al significat.

El **grau positiu** és la forma **bàsica** de l'adjectiu. Expressa simplement una qualitat, sense establir cap comparació ni intensificar-la. És la forma que apareix als diccionaris i la que s'utilitza quan es descriu alguna cosa de manera neutra.

Exemples: clarus ('clar'), fortis ('valent'), pulcher ('bonic').

Aquesta forma només indica la presència d'una qualitat, sense comparar-la amb la d'altres persones, animals o objectes.

El **grau comparatiu** s'utilitza quan es vol establir una relació de comparació entre dues realitats. Indica que una d'elles presenta la qualitat en un grau **més alt**, **menys alt** o **igual** que l'altra.

En llatí, el comparatiu qualitatiu es forma habitualment amb el sufix **–ior**, **–ius** i es tradueix per **"més..."**.

Exemples: fortior ('més valent'), clarior ('més clar').

El comparatiu, doncs, només té sentit quan hi ha una comparació explícita o implícita entre dos elements.

El **grau superlatiu** expressa el grau **màxim** d'una qualitat. Pot tenir dos valors:

- **Superlatiu absolut:** indica intensitat (*molt...*), sense referir-se a un grup. **Exemple:** fortissimus → "molt valent".
- **Superlatiu relatiu:** indica que l'element és el que presenta la qualitat en el grau més alt dins d'un conjunt (*el més...*). **Exemple:** vir fortissimus exercitus → "l'home més valent de l'exèrcit".

El superlatiu es forma habitualment amb el sufix **-issim-**, tot i que alguns adjectius en **-er** i **-ilis** presenten formes especials (*pulcherrimus*, *facillimus*...).

La diferència essencial entre els tres graus és:

- El **positiu** descriu sense comparar ni intensificar.
- El **comparatiu** estableix una relació de superioritat, inferioritat o igualtat.
- El **superlatiu** marca el grau més elevat d'una qualitat, sia de manera absoluta o en relació amb un grup.

Així, un mateix adjectiu pot expressar tres nivells diferents de significat: *fortis* (positiu) → *fortior* (comparatiu) → *fortissimus* (superlatiu).

EL SUPERLATIU: FORMACIÓ I DECLINACIÓ

La majoria d'adjectius formen el superlatiu de manera **regular**, afegint el sufix **-issim-** al radical de l'adjectiu i declinant-lo posteriorment com un adjectiu de **1a classe (2-1-2)**. **Exemples:**

- *clarus* → *clarissimus*, -a, -um ("molt clar/el més clar"; "molt il·lustre"/"el més il·lustre")
- *fortis* → *fortissimus*, -a, -um
- *bonus* → *bonissimus*, -a, -um

Així, un cop format el superlatiu, aquest es declina com qualsevol adjectiu 2-1-2: masculí i neutre amb les terminacions de 2a declinació, femení amb les de 1a.

EL SUPERLATIUS ESPECIALS: -ERRIMUS I -LIMUS

No tots els adjectius formen el superlatiu en **-issim-**. Hi ha dos grups que presenten terminacions pròpies:

a) **Adjectius que acaben en -er** → superlatiu en **-errimus**. Aquests adjectius reforcen la consonant **"r"** de l'arrel:

- *pulcher* → *pulcherrimus*
- *miser* → *miserrimus*
- *acer* → *acerrimus*

b) **Alguns adjectius en -ilis** → superlatiu en **-limus**. Tot i que no és una norma general, molts adjectius en **"-ilis"** formen el superlatiu amb **-limus**:

- *facilis* → *facillimus*
- *difficilis* → *difficillimus*
- *similis* → *simillimus*
- *humilis* → *humillimus*

TIPUS DE SUPERLATIU: ABSOLUT I RELATIU

El llatí distingeix dues funcions del superlatiu:

- a. **Superlatiu absolut: intensitat.** Indica "molt + adjectiu", sense comparació explícita.
 - *vir fortissimus* → "un home molt valent"
- b. **Superlatiu relatiu: el grau màxim dins d'un grup.** S'expressa sovint amb un genitiu o amb la preposició **ex + abl.**
 - *vir fortissimus exercitus* → "l'home més valent de l'exèrcit"
 - *doctissima omnium feminarum* → "la més sàvia de totes les dones"

ELS ADJECTIUS IRREGULARS

Hi ha un grup d'adjectius que **no formen el comparatiu i el superlatiu de manera regular**. Cal memoritzar-los perquè apareixen molt sovint en textos i en la PAU.

Positiu	Comparatiu	Superlatiu	Traducció
bonus	melior	optimus	bo – millor – el millor
malus	peior	pessimus	dolent – pitjor – el pitjor
magnus	maior	maximus	gran – més gran – el més gran
parvus	minor	minimus	petit – més petit – el més petit
multus	plus	plurimus	molt – més – el que més / moltíssim
multi	plures	plurimi	molts – més – la majoria

Observació: El comparatiu de tots els adjectius irregulars declina com un **adjectiu de tercera declinació** (*melior, melius; maior, maius; minor, minus...*).

VALORS ESPECIALS DEL SUPERLATIU

En alguns contextos, el superlatiu no indica un grau extrem, sinó que actua com **epítet de valor**:

- *optimus vir* = “un home excel·lent”
- *maxima navis* = “una nau molt gran / principal”
- *minima pars* = “la part més petita / molt poca part”

Aquest ús és molt freqüent en prosa històrica i discursos.

ACTIVITATS

1. Indica si els adjectius són de 1a classe o de 2a classe.

- a) *magnus*, -a, -um
- b) *celer*, *celeris*, *celere*
- c) *pulcher*, *pulchra*, *pulchrum*
- d) *tristis*, *triste*
- e) *miser*, *misera*, *miserum*
- f) *fortis*, *forte*

2. Declina completament els adjectius següents (nom., voc., ac., gen., dat., abl.)

- a) *bonus*, -a, -um (masc. sing.)
- b) *bona* (fem. sing.)
- c) *bonum* (neutre plural)
- d) *fortis* (masc./fem. sing.)
- e) *forte* (neutre sing.)
- f) *acris* (fem. plural)

3. Fes concordar els adjectius entre parèntesis amb el substantiu corresponent.

- a) *puella* (*bonus*)
- b) *templum* (*magnus*)
- c) *viri* (*fortis*)
- d) *corpus* (*ingens*)
- e) *urbes* (*pulcher*)
- f) *pueri* (*tristis*)

4. Copia els sintagmes i subratlla la forma correcta de l'adjectiu.

- a) vir ____ (*bonus / bona / bonum*)
- b) bella ____ (*pulchrae / pulchri / pulchra*)
- c) corpora ____ (*ingentia / ingentes / ingentem*)
- d) puellae ____ (*fortes / fortis / fortae*)
- e) oppidum ____ (*magna / magnum / magnus*)

5 Tradueu al català i analitzeu la forma de l'adjectiu.

- a) vir magnae sapientiae
- b) puella pulchra rosas legit
- c) corpora ingentia in flumine sunt
- d) hostes fortes ad urbem veniunt
- e) templum antiquum deorum est
- f) acer mons viam impedit

6. canvia el nombre del sintagma (singular ↔ plural).

- a) vir bonus:
- b) puellae magnae:
- c) corpus forte:
- d) urbes acres:
- e) templum pulchrum:

7. fes la concordança correcta.

- a) regina (fortis)
- b) mare (ingens)
- c) dux (acer)
- d) dea (bona)
- e) animal (triste)
- f) fratres (pulcher)

8. Tria l'opció correcta

- Quin és el superlatiu de *clarus*?
 - a) claror
 - b) clarissimus
 - c) clarior
 - d) clarusimus
- Quin superlatiu correspon a *pulcher*?
 - a) pulcherimus
 - b) pulchissimus
 - c) pulcherrimus
 - d) pulcherior
- El superlatiu de *facilis* és...
 - a) facilissimus
 - b) facillimus
 - c) facilimus
 - d) facilerimus
- El comparatiu de *magnus* és...
 - a) maior
 - b) maximus
 - c) melior
 - d) magnior

- El superlatiu de *malus* és...
 - a) pessimus
 - b) maestissimus
 - c) malissimus
 - d) peior

9. Omple amb la forma correcta

- Superlatiu de *fortis*:
- Comparatiu neutre de *parvus*:
- Superlatiu de *humilis*:
- Comparatiu de *bonus*:
- Superlatiu de *multi*:

10. Selecciona la traducció correcta

- *vir pulcherrimus* significa...
 - a) un home molt bonic
 - b) un home més bonic
 - c) un home boníssim
 - d) l'home més valent
- *maximus mons* vol dir...
 - a) una muntanya molt petita
 - b) la muntanya més alta / molt gran
 - c) una muntanya interessant
 - d) un riu molt gran
- *optimus dux* és...
 - a) un bon líder
 - b) un líder regular
 - c) un líder molt dolent
 - d) el millor líder / un líder excel·lent

11. Indica quin tipus de formació té cada superlatiu:

- pulcherrimus
 - a) regular (-issim-)
 - b) irregular
 - c) especial (-errimus)
- difficillimus
 - a) especial (-limus)
 - b) regular
 - c) irregular
- pessimus
 - a) regular
 - b) irregular
 - c) -errimus

12. Detecta l'error

- Quina d'aquestes formes és incorrecta?
 - a) acerrimus; b) claríssima; c) maximus; d) facilimus
- Quina forma **NO** és un comparatiu?
 - a) peior; b) maior; c) minimus; d) melhor

13. frases per traduir

- *vir pessimus*: _____ // *multae feminae doctissimae*: _____

SOLUCIONS

1. Indica si els adjectius són de 1a classe o de 2a classe.

a) 1a; b) 2a (3 termin.); c) 1a; d) 2a; e) 1a; f) 2a

2. Declina completament els adjectius següents (nom., voc., ac., gen., dat., abl.)

a) bonus, -a, -um; b) tener, -era, -erum; c) acer, acris, acre; d) tristis, triste; e) celer, celeris, celere; f) pulcher, pulchra, pulchrum.

3. Fes concordar els adjectius entre parèntesis amb el substantiu corresponent: a) puella bona; b) templum magnum; c) viri fortes; d) corpus ingens; e) urbes pulchrae; f) pueri tristes

4. Copia els sintagmes i subratlla la forma correcta de l'adjectiu: a) bonus; b) pulchrae; c) ingentia; d) fortes; e) magnum

5 Tradueix al català i analitza la forma de l'adjectiu.

- a. *Un home de gran saviesa*: **Adjectiu**: *magnae*; **Tipus**: 1a classe (2-1-2); **Gènere**: femení; **Nombre**: singular; **Cas**: genitiu; **Funció**: complement del nom *sapientiae*.
- b. *La noia bonica cull roses*: **Adjectiu**: *pulchra*; **Tipus**: 1a classe; **Gènere**: femení; **Nombre**: singular; **Cas**: nominatiu; **Funció**: atribut del subjecte / concorda amb *puella*
- c. *Els cossos immensos són al riu*: **Adjectiu**: *ingentia*; **Tipus**: 2a classe (3a declinació); **Gènere**: neutre; **Nombre**: plural; **Cas**: nominatiu; **Funció**: atribut del subjecte / concorda amb *corpora*
- d. *Els enemics forts arriben a la ciutat*: **Adjectiu**: *fortes*; **Tipus**: 2a classe, dues terminacions; **Gènere**: masculí/femení (iguals); **Nombre**: plural; **Cas**: nominatiu; **Funció**: atribut / complement de *hostes*
- e. *El temple antic és dels déus*: **Adjectiu**: *antiquum*; **Tipus**: 1a classe; **Gènere**: neutre; **Nombre**: singular; **Cas**: nominatiu; **Funció**: atribut del subjecte / concorda amb *templum*
- f. *La muntanya abrupta impedeix el camí*: **Adjectiu**: *acer*; **Tipus**: 2a classe, 3 terminacions; **Gènere**: masculí; **Nombre**: singular; **Cas**: nominatiu; **Funció**: atribut del subjecte / concorda amb *mons*.

6. Canvia el nombre del sintagma (singular ↔ plural).

a) a viri boni; b) puella magna; c) corpora fortia; d) urbes acres; e) templa pulchra

7. Fes la concordança correcta.

a) a regina fortis; b) mare ingens; c) dux acer; d) dea bona; e) animal triste; f) fratres pulchri

8. Tria l'opció correcta

- Quin és el superlatiu de *clarus*? Resposta correcta: b
- Quin superlatiu correspon a *pulcher*? Resposta correcta: c
- El superlatiu de *facilis* és...Resposta correcta: b
- El comparatiu de *magnus* és...Resposta correcta: a
- El superlatiu de *malus* és...Resposta correcta: a

9. Omple amb la forma correcta

- Superlatiu de *fortis*: fortissimus (o fortissima / fortissimum)
- Comparatiu neutre de *parvus*: minus
- Superlatiu de *humilis*: humillimus
- Comparatiu de *bonus*: melior (o melius)
- Superlatiu de *multi*: plurimi

10. Selecciona la traducció correcta

- *vir pulcherrimus* significa...Resposta correcta: a
- *maximus mons* vol dir...Resposta correcta: b
- *optimus dux* és...Resposta correcta: d

11. Indica quin tipus de formació té cada superlatiu:

- Pulcherrimus: Resposta correcta: c
- Difficillimus: Resposta correcta: a
- Pessimus: Resposta correcta: b

12. Detecta l'error

- Quina d'aquestes formes és incorrecta? Resposta correcta: d: (ha de ser "facillimus")
- Quina forma NO és un comparatiu? Resposta correcta: c (és superlatiu)

13. frases per traduir

- *vir pessimus*: l'home més dolent (o: un home molt dolent); *multae feminae doctissimae*: moltes dones molt sàvies (o: les dones més sàvies)

TRADUCCIÓ

1. Tradueix el següent text:

Italiae incolae deas colunt. Praecipue diligunt Heram, Minervam, Vestam et Dianam. Hera regina dearum est et nuptiarum et matronarum patrona. Minerva sapientiae dea est et scientiarum, scholarum poetarumque patrona. Minerva non solum sapientiam amat, sed etiam in pugnis copias protegit. Vesta patriam et familiam custodit. Diana silvarum dea est et nympharum regina.

Lèxic per ordre alfabètic

colo, colui, cultum: venerar, honrar

copiae, -arum: tropes

custodio, custodire: custodiar

diligo, dilexi, dilectum: estimar, apreciar

incola, -ae: habitant

non solum... sed etiam: no sols... sinó també

nympha, -ae: nimfa

protego, protexi, protectum: protegir

silva, -ae: bosc

TRADUCCIÓ

2. Tradueix el següent text

Mercurius, Iovis et Maiae filius, deorum nuntius erat et cum dis deabusque in Olympo vivebat. Graeci

deum quoque mercaturae, eloquentiae et somniorum Mercurium putabant. Clarus ob astutiam et inge-

nium erat: admodum puer Phoebi armentum rapit, lyram facit et lyrae sono deorum convivia delectat.

Lèxic per ordre alfabètic

admodum: ben bé, tot just

armentum, -i n.: ramat

convivium, -ii n.: convit

cum + abl.: amb

delecto, delectare: delectar, plaure

facio, feci, factum: fer

Graeci, -orum m. pl.: els grecs

in + abl.: en, dins de

ingenium, -i n.: talent, enginy

Iuppiter, Iovis m.: Júpiter

lyra, -ae f.: lira

Maia, -ae f.: Maia

mercatura, -ae f.: comerç

Mercurius, -i m.: Mercuri

nuntius, -i m.: missatger

ob + acus.: a causa de

Olympus, -i m.: Olimp

Phoebus, -i m.: Febus (Apol·lo)

puto, putare: considerar, pensar

quoque: també

rapio, rapui, raptum: raptar, robar

vivo, vixi, victum: viure

TRADUCCIÓ

3. Tradueix el següent text

Orpheus poeta in Thracia vivit, lyrae sono beluas mollit et etiam saxa commovet. Nuptiarum die vipera Orphei sponsam, formonsam nympham Eurydicam, mordet. Eurydica ob venenum vitam amittit et ad Inferos descendit. Orpheus sponsam semper exoptat. Denique in Tartarum pervenit et ad solium Proserpinae, Inferorum reginae, accedit.

Lèxic ordenat alfabèticament

accedo, accessi, accessum (3): acostar-se, apropar-se
amitto amisi amissum (3) perdre
belua, ae - bèstia
commoveo, commovi, commotum, (2) commoure
descendo descendi descensum (3): descendir
die, eis - dia
erro erravi erratum (1): vagar
Eurydica, ae: Eurídice
exopto exoptavi exoptatum (1): desitjar
fleo flevi fletum (2): plorar
Inferus, i - infern
mollio, mollivi, mollitum (4) suavitzar

mordeo, momordi, morsum (2) mossegar
Orpheus, i - Orfeu
pervenio perveni perventum (4): arribar
Proserpina, ae: Prosèrpina
recuso recusavi recusatum (1) rebutjar
saxum, i - pedra
solus, i - tro
sonus, i - so
Tartarus, i: Tàrtar
Thracia, ae - Tràcia
venenum, i : verí
vivo, vixi, victum (3): viure

SOLUCIONS

TRADUCCIÓ 1

Els habitants d'Itàlia veneren les deesses. S'estimen especialment Hera, Minerva, Vesta i Diana. Hera és la reina de les deesses i la protectora dels casaments i de les matrones. Minerva és la deessa de la saviesa i la protectora de les ciències, de les escoles i dels poetes. Minerva no sols estima la saviesa, sinó que també protegeix les tropes en els combats. Vesta protegeix la pàtria i la família. Diana és la deessa dels boscos i la reina de les nimfes.

Anàlisi morfosintàctica per frases:

1. *Italiae incolae deas colunt.*

- Italiae: gen. Sg., complement del nom (incolae)
- Incolae: nom. Pl., subjecte
- Deas: acus. Pl., complement directe
- Colunt: verb, 3a pl. Pres. Ind., predicat

2. *Praecipue diligunt heram, minervam, vestam et dianam.*

- Praecipue: adverb
- Diligunt: verb, 3a pl.
- Heram, minervam, vestam, dianam: acus. Sg., cd compost

3. *Hera regina dearum est et nuptiarum et matronarum patrona.*

- Hera: nom. Sg., subjecte
- Regina, patrona: nom. Sg., atribut del subjecte
- Dearum, nuptiarum, matronarum: gen. Pl., complements del nom
- Est: verb ser

4. *Minerva sapientiae dea est et scientiarum, scholarum poetarumque patrona.*

- Minerva: nom. Sg., subjecte
- Dea, patrona: atributs
- Sapientiae, scientiarum, scholarum, poetarum: genitiu, complement del nom
- Est: verb ser

5. *Minerva non solum sapientiam amat, sed etiam in pugnis copias protegit.*

- Minerva: subjecte
- Sapientiam: acus. Sg., cd
- Amat, protegit: verbs
- In pugnis: abl. Pl., cc de circumstància
- Copias: acus. Pl., cd
- Non solum... sed etiam: correlatives

6. *Vesta patriam et familiam custodit.*

- Vesta: subjecte
- Patriam, familiam: acus. Sg., cd
- Custodit: verb

7. *Diana silvarum dea est et nympharum regina.*

- Diana: subjecte
- Dea, regina: atributs
- Silvarum, nympharum: gen. Pl.
- Est: verb

TRADUCCIÓ 2

Mercuri, fill de Júpiter i de Maia, era el missatger dels déus i vivia amb els déus i les deesses a l'Olimp. Els grecs també consideraven Mercuri com el déu del comerç, de l'eloqüència i dels somnis. Era famós per la seva astúcia i el seu talent: tot just infant, roba el ramat d'Apol·lo, fabrica la lira i amb el so de la lira delecta els convits dels déus.

Anàlisi morfosintàctica per frases:

1 *Mercurius, iovis et maiae filius, deorum nuntius erat et cum dis deabusque in olympto vivebat.*

- Mercurius: nom. Sg., subjecte
- Iovis et maiae: gen. Sg., complements del nom (filius)
- Filius: nom. Sg., aposició explicativa del subjecte
- Deorum: gen. Pl., complement del nom (nuntius)
- Nuntius: nom. Sg., atribut del subjecte
- Erat: verb copulatiu
- Cum dis deabusque: abl. Pl., complement de companyia
- In olympto: abl. Sg., complement de lloc
- Vivebat: verb, 3a sg., predicat (subjecte el·líptic = mercurius)

2. *Graeci deum quoque mercaturae, eloquentiae et somniorum mercurium putabant.*

- Graeci: nom. Pl., subjecte
- Deum mercurium: acus. Sg. + acus. Sg., complement directe (appositio)
- Mercaturae, eloquentiae, somniorum: genitius, complements del nom deum
- Quoque: adverbi ("també")
- Putabant: verb, 3a pl., predicat

3. *Clarus ob astutiam et ingenium erat: admodum puer phoebe armentum rapit, lyram facit et lyrae sono deorum convivia delectat.*

- *clarus ob astutiam et ingenium erat.*
 - Clarus: nom. Sg., atribut del subjecte
 - (mercurius): subjecte el·líptic
 - Ob astutiam et ingenium: acus. Sg., cc de causa
 - Erat: verb copulatiu
- *admodum puer phoebe armentum rapit*
 - Admodum: adverbi ("tot just")
 - Puer: nom. Sg., aposició temporal
 - Phoebe: gen. Sg., complement del nom armentum
 - Armentum: acus. Sg., cd
 - Rapit: verb, 3a sg., predicat
- *lyram facit et lyrae sono deorum convivia delectat*
 - Lyram facit: lyram (acus. Sg.), cd + verb
 - Lyrae sono: abl. Sg., cc de mitjà
 - Deorum convivia: acus. Pl., cd
 - Delectat: verb, 3a sg., predicat (subjecte el·líptic = mercurius)

TRADUCCIÓ 3

El poeta Orfeu viu a Tràcia, amb el so de la lira amanseix les bèsties i fins i tot commou les pedres. El dia del casament, una serp mossega la promesa d'Orfeu, la bella nimfa Eurídice. Eurídice perd la vida a causa del verí i baixa als Inferns. Orfeu sempre enyora la seva promesa. Finalment arriba al Tàrtar i s'acosta al tron de Proserpina, reina dels Inferns.

Anàlisi morfosintàctica per frases

1. *Orpheus poeta in Thracia vivit*

- **Orpheus**: nom propi, Nominatiu sg. → *subjecte*
- **poeta**: nom 1a decl., Nom. sg. → *aposició del subjecte*
- **in Thracia**: sintagma preposicional (in + abl.) → *CC lloc*
- **vivit**: verb *vivo*, -is, *vivere* → 3a conj., pres. ind. act. → *predicat verbal*

2. *lyrae sono beluas mollit*

- **lyrae sono**: abl. sg. → *ablatiu*. *lyrae* (1a decl.) *sono* (2a decl.)
- **beluas**: acusatiu pl. de *belua* → *CD*
- **mollit**: verb *mollio*, -is, -ire → pres. ind. act. → *predicat*

3. *et etiam saxa commovet*

- **saxa**: acusatiu pl. de *saxum* → *CD*
- **commovet**: verb *commoveo*, -es, -ere → pres. ind. act.
- **et etiam**: connectors → *"i fins i tot"*

4. *Nuptiarum die vipera Orphei sponsam... mordet*

- **Nuptiarum die**: abl. temporal (gen. + abl.) → *"el dia de les noces"*
- **vipera**: Nom. sg. → *subjecte*
- **Orphei**: gen. sg. → *complement del nom (sponsam)*
- **sponsam**: acus. sg. → *CD*
- **formonsam nympham Eurydicam**: aposicions i epítet del CD
- **mordet**: verb *mordeo* → pres. ind. act.

5. *Eurydica ob venenum vitam amittit*

- **Eurydica**: Nom. sg. → *subjecte*
- **ob venenum**: acusatiu → *CC causa* ("a causa del verí")
- **vitam**: acusatiu → *CD* del verb *amittit*
- **amittit**: pres. ind. act.

6. *et ad Inferos descendit*

- **ad Inferos**: acus. amb *ad* → *CC direcció*
- **descendit**: verb → pres. ind. act.

7. *Orpheus sponsam semper exoptat*

- **Orpheus**: subjecte
- **sponsam**: CD
- **semper**: CC de temps/freqüència
- **exoptat**: pres. ind. act.

8. *Denique in Tartarum pervenit*

- **in Tartarum**: acusatiu → *CC direcció*
- **pervenit**: verb 4a conjugació → pres. ind. act.

9. *et ad solium Proserpinae, Inferorum reginae, accedit*

- **ad solium**: CC direcció
- **Proserpinae**: gen. sg. → *complement del nom solium*
- **Inferorum reginae**: gen. → *aposició explicativa* → *"reina dels Inferns"*
- **accedit**: verb *accedo* → pres. ind. act.

ELS PRONOMS (VIDE APÈNDIX DEL DICCIONARI)

QUÈ ÉS UN PRONOM?

El **pronomen** substitueix un nom o l'acompanya per evitar repeticions o precisar-ne el significat. En llatí, els pronoms es declinen i tenen gènere, nombre i cas.

CLASSIFICACIÓ BÀSICA DELS PRONOMS LLATINS

Els pronoms es classifiquen en:

- personals
- possessius
- demostratius
- relatiu
- indefinits
- interrogatius

PRONOMS PERSONALS

1a i 2a persona

Cas	1a pers. sing.	2a pers. sing.	1a pers. pl.	2a pers. pl.
N.	ego	tu	nos	vos
Ac.	me	te	nos	vos
G.	mei	tui	nostri / nostrum	vestri / vestrum
D.	mihi	tibi	nobis	vobis
Abl.	me	te	nobis	vobis

En llatí, el pronom personal en nominatiu (*ego, tu...*) només s'utilitza amb valor emfàtic, ja que la persona ja ve indicada pel verb.

3a persona: pronom reflexiu (*no té nominatiu*)

Cas	Singular i plural
Ac.	se
G.	sui
D.	sibi
Abl.	se

El pronom reflexiu fa referència al subjecte de l'oració, tant en singular com en plural.

PER TRADUIR-LOS

Tingues sempre en compte els **cas**

- **Nominatiu:** *ego, tu, nos, vos*. **Exemple:** *ego facio* → jo faig
- **Acusatiu (CD):** *me, te, nos, vos*. **Exemple:** *me videt* → em veu

Llatí	Català
<i>me</i>	em
<i>te</i>	et
<i>nos</i>	ens
<i>vos</i>	us

- **Genitiu (CN):** *mei, tui, nostri / nostrum, vestri / vestrum*

- o Dues traduccions possibles:
 - Valor possessiu (poc habitual): de mi; de tu
 - Valor partitiu (el més habitual) ja que significa *prendre part d'un total*: de mi; de nosaltres; de vosaltres. **Exemple** clau: *unus nostrum* → un de nosaltres

Llatí	Català
<i>mei</i>	de mi
<i>tui</i>	de tu
<i>nostrum / nostri</i>	de nosaltres
<i>vestrum / vestri</i>	de vosaltres

- o Diferència entre el possessiu i el partitiu

Aspecte	Genitiu possessiu	Genitiu partitiu
Què expressa	pertinença	part d'un conjunt
Forma llatina	<i>mei, tui, nostri, vestri</i>	<i>mei, tui, nostrum, vestrum</i>
Acompanya	un nom	un quantificador
Concordança	amb el nom	no concorda
Traducció	meu / teu	de mi / de nosaltres
Ús més habitual	poc freqüent	molt freqüent
Exemples	<i>amor mei</i> → amor meu	<i>unus nostrum</i> → un de nosaltres

- o Pistes per la correcta traducció del genitiu:
 - si pots traduir-lo per “de”, és **partitiu**.
 - quan dubtis, **tria partitiu**: és l'opció correcta en la majoria de textos.
- **Datiu (CI)**: *mihi, tibi, nobis, vobis*. **Exemple**: *mihi librum dat* → em dona un llibre

Llatí	Català
<i>mihi</i>	em / a mi
<i>tibi</i>	et / a tu
<i>nobis</i>	ens / a nosaltres
<i>vobis</i>	us / a vosaltres

- **Ablatiu**: *me, te, nobis, vobis*. Es tradueix segons el context: amb mi; per mi; de mi. **Exemple**: *cum me venit* → ve amb mi

Llatí	Català
<i>me</i>	amb mi / per mi / de mi
<i>te</i>	amb tu / per tu / de tu
<i>nobis</i>	amb nosaltres / per nosaltres
<i>vobis</i>	amb vosaltres / per vosaltres
<i>se</i>	amb si mateix / per si mateix

RESUM PER MEMORITZAR

Cas	Com el tradueixo
Nominatiu	normalment no es tradueix
Acusatiu	em / et / ens
Datiu	em / a mi
Genitiu	de nosaltres
Ablatiu	amb / per / de

ACTIVITATS

1. Indica tipus de pronom i cas.

- mihi librum dedit*
- unus nostrum aderat*
- ego hoc feci*
- se servavit*
- cum nobis venit*

2. Digues funció sintàctica i traducció correcta del pronom destacat.

- te vocat*
- sibi pecuniam servat*
- multi mei ceciderunt*
- nos videt*
- a vobis missus est*

3. Escull l'opció correcta.

- unus vestrum*
 - el vostre únic
 - un de vosaltres
 - un per vosaltres
- mihi narravit*
 - em va explicar
 - m'explico
 - vaig explicar
- ego hoc dico*
 - això diu
 - jo dic això
 - ell diu això

4. Completa amb el pronom personal correcte.

- _____ *librum dat* (a mi)
- _____ *amat* (ens)
- unus* _____ *venit* (de nosaltres)
- _____ *servat* (a si mateix)

SOLUCIONS

Exercici 1

- a. **mihi** → pronom personal, datiu
- b. **nostrum** → pronom personal, genitiu partitiu
- c. **ego** → pronom personal, nominatiu (èmfasi)
- d. **se** → pronom reflexiu, acusatiu
- e. **nobis** → pronom personal, ablatiu (companyia)

Exercici 2

- a. **te** → CD → et
- b. **sibi** → CI → es / a si mateix
- c. **mei** → genitiu partitiu → de mi / dels meus
- d. **nos** → CD → ens
- e. **vobis** → ablatiu → per vosaltres / de vosaltres

Exercici 3

- a. **b)** un de vosaltres
- b. **a)** em va explicar
- c. **b)** jo dic això

Exercici 4

- a. *mihi librum dat*
- b. *nos amat*
- c. *unus nostrum venit*
- d. *sibi servat*

PRONOM ANAFÒRICS: IS, EA, ID

Són aquells pronoms que fan referència a una idea expressada anteriorment. Es tradueixen com **ell, ella, això, aquell**.

Singular				Plural			
Cas	Masculí	Femení	Neutre	Cas	Masculí	Femení	Neutre
Nominatiu	is	ea	id	Nominatiu	ei / ii	eae	ea
Vocatiu	is	ea	id	Vocatiu	ei / ii	eae	ea
Acusatiu	eum	eam	id	Acusatiu	eos	eas	ea
Genitiu	eius	eius	eius	Genitiu	eorum	earum	eorum
Datiu	ei	ei	ei	Datiu	eis / iis	eis / iis	eis / iis
Ablatiu	eo	ea	eo	Ablatiu	eis / iis	eis / iis	eis / iis

Exemple: *Caesar exercitum convocavit. Is urbem petivit* → Cèsar va convocar l'exèrcit. Aquest (ell) es va dirigir a la ciutat. **is** = Caesar.

PRONOMS POSSESSIUS

Indiquen **pertinença**. Exemples: *meus liber* → **el meu** llibre; *mea domus* → **la meua** casa; *mea verba* → **les meves** paraules

Persona	Possessiu	Com es declinen
1a sing.	<i>meus, -a, -um</i>	1a/2a declinació
2a sing.	<i>tuus, -a, -um</i>	
3a (reflexiu)	<i>suus, -a, -um*</i>	
1a pl.	<i>noster, -tra, -trum</i>	1a/2a amb -er
2a pl.	<i>vester, -tra, -trum</i>	

suus* fa referència **sempre al subjecte. Exemples: *pater suum filium amat*; → el pare estima **el seu** fill (del pare); *pater filium eius amat*; → el pare estima el fill **d'ell** (d'un altre); *eius* (genitiu d'*is*) = "d'ell / d'ella", **no reflexiu**.

PRONOMS DEMOSTRATIUS

- hic, haec, hoc** → proximitat: "aquest". Exemple: *Hic vir bonus est*. → Aquest home és bo.
- ille, illa, illud** → llunyania: "aquell". Exemple: *Illi milites urbem ceperunt*. → Aquells soldats van conquerir la ciutat.
- iste, ista, istud** → valor sovint pejoratiu: "aquest (despectiu)". Exemple: *Iste homo mendax est* → Aquest home és un mentider.

EL PRONOM RELATIU: QUI, QUA, QUOD

Serveix per:

- Fer referència un nom anterior (*antecedent*)
- introduir una **oració subordinada de relatiu**

Forma bàsica

Masculí	Femení	Neutre	Es declina com un adjectiu/pronom de 1a-2a
qui	quae	quod	

Important:

1. **Concorda amb l'antecedent en gènere i nombre**
2. **El cas depèn de la funció** dins de l'oració subordinada

Com es tradueix en català:

- que
- el qual / la qual
- on (si hi ha preposició)

Exemples:

- *Puella **quae** cantat laeta est* → La noia **que** canta està contenta
 - o antecedent: *puella* (fem. sing.)
 - o *quae* → femení singular
 - o funció: subjecte de *cantat* → nominatiu
- *Librum **quem** lego amo.* → Estimo el llibre **que** llegeixo.
 - o antecedent: *librum* (masc. sing.)
 - o *quem* → masculí singular
 - o funció: CD de *lego* → acusatiu

El relatiu amb preposició

Exemple: *Urbs in **qua** habitabat magna erat* → La ciutat **on** vivia era gran.

qua → ablatiu (després d' *in*)

EL RELATIU NEUTRE (QUOD)

Quan no fa referència a un nom concret, pot fer-ho a:

- una **idea**
- una **frase sencera**

Exemple: *Hoc dixit, **quod** verum est* → Va dir això, **cosa que** és veritat.

PAUTA PER LA TRADUCCIÓ:

1. Primer miro a forma: qui, quae, quod.
2. Busco l'antecedent que concorda en cas i nombre.
3. Miro quina funció fa el relatiu dins la subordinada.
4. Tradueixo: que / el qual / la qual...

ELS PRONOMS INTERROGATIUS

Serveix per fer **preguntes directes o indirectes**.

Declinació

Cas	Masculí/Femení	Neutre
Nominatiu	quis	quid
Acusatiu	quem	quid
Genitiu	cuius	cuius
Datiu	cui	cui
Ablatiu	quo	quo

- Tenen les mateixes formes que el relatiu, però amb valor interrogatiu.
 - **Pregunta directa. Exemples:** *Quis venit?* → **Qui** ve?; *Quid facis?* → **Què** fas?
 - **Pregunta indirecta** (no hi ha signe d'interrogació). **Exemples:** *Nescio quis veniat.* → No sé **qui** ve; *Rogat quid faciat* →. Pregunta **què** fa.
- Amb preposició: A **quo** hoc accepisti? → **De qui** has rebut això?
- **Atenció:**
 - No confondre:
 - si hi ha pregunta, és interrogatiu
 - si reprèn un antecedent, és relatiu

Resum ràpid

Pronom	Valor	Traducció
quis	persona	qui
quid	cosa	què
cuius	possessió	de qui
cui	Cl	a qui
quo	ablatiu	amb / de qui

QUAN TROBIS UN PRONOM, SEGUEIX ELS SEGÜENTS PASSOS:

1. Quin tipus és? $\left\{ \begin{array}{l} \text{quis (interrogatiu)} \\ \text{qui (relatiu)} \end{array} \right.$
2. Amb quin nom es relaciona?
3. Quina funció fa (cas)?
4. Com el tradueixo en català?

ACTIVITATS

1. Indica quin tipus de pronom és (demostratiu, possessiu, relatiu o interrogatiu).

- a. *Hic liber difficilis est.*
- b. *Pater suum filium amat.*
- c. *Urbs quae magna est multos cives habet.*
- d. *Quis venit?*
- e. *Illi milites urbem ceperunt.*

2. Tradueix només el pronom destacat.

- a. *Haec vera sunt.*
- b. *Mea verba audivit.*
- c. *Librum quem lego amo.*
- d. *Illa dies memorabilis fuit.*
- e. *Nescio quid dicat.*

3. Tria entre: hic / ille / iste / suus / eius / qui / quid

- a. _____ homo mendax est. (demostratiu amb matís pejoratiu)
- b. Puer _____ librum legit laetus est. (relatiu)
- c. Caesar exercitum convocavit; _____ urbem petivit.
- d. Pater _____ filium vocat. (el seu propi fill)
- e. Rogat _____ faciat.

4. Indica l'antecedent i la funció del relatiu dins la subordinada

- a. Puella quae cantat laeta est.
- b. Librum quem legimus intellegimus.
- c. Urbs in qua habitant magna est.

5. Tria la traducció correcta

1. Iste vir bonus non est.
 - a) Aquell home no és bo
 - b) Aquest home no és bo
 - c) L'home no és bo
2. Suam domum defendit.
 - a) Defensa la casa d'un altre
 - b) Defensa la seva casa
 - c) Defensa una casa
3. Quis hoc fecit?
 - a) Què ha fet això?
 - b) Qui ha fet això?
 - c) A qui ho ha fet?

4. Aquestes frases: subratllar els pronoms; dir-ne el tipus; traduir-les

- a. Ego librum **quem** mihi dedisti hodie lego.
- b. Pater **suum** filium amat, **qui** bonus discipulus est.
- c. Illi milites **quos** Caesar convocavit urbem ceperunt.
- d. Nescio **quid** ei dixeris.
- e. Puella **haec** verba **mea** intellegit.
- f. Unus **nostrum** hoc vidit.
- g. Magister discipulos **qui** adsunt **his** verbis monet.
- h. Rogat **quis** **eum** vocaverit.
- i. Mater **sibi** **suam** domum aedificavit.
- j. Cives **quorum** urbs magna est **ea** defendunt.

Breu traducció:

Puer qui librum legit magisterio placet, nam verba quae discit sapientiam et diligentiam ostendunt.

SOLUCIONS

Exercici 1.

- hic** → demostratiu;
- suum** → possessiu
- quae** → relatiu
- quis** → interrogatiu
- illi** → demostratiu

Exercici 2

- haec** → aquestes coses / això
- mea** → les meves
- quem** → que
- illa** → aquell
- quid** → què

Exercici 3

- iste**
- qui**
- is**
- suum**
- quid**

Exercici 4

- antecedent: *puella* · funció: subjecte
- antecedent: *librum* · funció: CD
- antecedent: *urbs* · funció: CC de lloc (ablatiu amb *in*)

Exercici 5

- b)**
- b)**
- b)**

4. Traducció de frases:

- Jo llegeixo avui el llibre **que** m'has donat.
 - ego* → pronom personal (èmfasi)
 - quem* → relatiu (CD)
 - mihi* → personal (datiu)
- El pare estima **el seu** fill, **que** és un bon alumne.
 - suum* → possessiu (del subjecte)
 - qui* → relatiu (subjecte)
- Aquells** soldats **que** Cèsar va convocar van conquerir la ciutat.
 - illi* → demostratiu
 - quos* → relatiu (CD)
- No sé **què** li has dit.
 - quid* → interrogatiu indirecte
 - ei* → pronom personal (CI)
- Aquesta** noia entén **les meves** paraules.
 - haec* → demostratiu
 - mea* → possessiu
- Un de nosaltres** va veure **això**.
 - nostrum* → genitiu partitiu
 - hoc* → demostratiu neutre
- El mestre adverteix amb **aquestes** paraules els alumnes **que** hi són presents.
 - qui* → relatiu

- *his* → demostratiu (ablatiu)
- h. Pregunta **qui** l'ha cridat.
 - *quis* → interrogatiu
 - *eum* → pronom personal (acusatiu)
- i. La mare es va construir **la seva** casa.
 - *sibi* → pronom reflexiu (CI)
 - *suam* → possessiu (del subjecte)
- j. Els ciutadans **la ciutat dels quals** és gran **la** defensen.
 - *quorum* → relatiu (genitiu)
 - *ea* → pronom anafòric (*is, ea, id*)

Traducció del text

El noi **que** llegeix el llibre agrada al mestre, ja que les paraules **que** aprèn mostren saviesa i dedicació

- Pronoms relatius: qui i quae
- Antecedents clars: qui → puer; quae → verba

SINTAXI DE L'ORACIÓ COMPLEXA

LES ORACIONS COORDINADES

DEFINICIÓ

Les oracions coordinades són aquelles que:

- tenen el mateix nivell sintàctic (no hi ha dependència entre elles),
- estan unides per conjuncions coordinants,
- i cada oració té el seu verb en forma personal.

A diferència de les subordinades, no fan cap funció sintàctica dins l'altra.

TIPUS D'ORACIONS COORDINADES

COORDINADES COPULATIVES

Expressen suma o addició. Les conjuncions més habituals són:

- *et* (i)
- *-que* (i, enclítica)
- *atque / ac* (i, amb valor intensiu)
- *nec / neque* (i no)

Exemple: *Romani urbem ceperunt et hostes fugerunt.* → Els romans van conquerir la ciutat i els enemics van fugir.

COORDINADES DISJUNTIVES

Expressen alternativa. Les conjuncions més habituals són:

- *aut* (o bé... o bé)
- *vel* (o, amb valor menys exclouent)
- *-ve* (o, enclítica)

Exemple: *Aut vincemus aut moriemur.* --> **O** vencerem **o** morirem.

COORDINADES ADVERSATIVES

Expressen oposició o contrast. Les conjuncions més habituals són

- *sed* (però)
- *autem* (però, posició postpositiva)
- *tamen* (tanmateix)
- *vero* (però, certament)

Exemple: *Volebat manere, sed discessit.* → Volia quedar-se, **però** va marxar.

COORDINADES IL·LATIVES (O CONSECUTIVES COORDINADES)

Expressen conseqüència lògica. Les conjuncions més habituals són

- *igitur*
- *ergo*
- *itaque*

Exemple: *Hostes superati sunt, itaque Romani laeti fuerunt.* → Els enemics van ser vençuts, **i per tant** els romans es van alegrar.

COM IDENTIFICAR LES ORACIONS COORDINADES

1. Busco dos verbs personals
2. Veig si estan units per: *et, sed, aut, -que, autem...*
3. Comprovo: si NO hi ha alguna dependència entre elles → **coordinació**

ACTIVITATS

1. Sense traduir, Indica de les següents oracions: els verbs, el tipus d'oració coordinada i la conjunció.

- a. Romani urbem ceperunt et hostes in montes fugerunt.
- b. Milites pugnare volebant, sed dux eos manere iussit.
- c. Aut pacem accipiemus aut bellum geremus.
- d. Senatus decrevit legesque civibus nuntiavit.
- e. Hostes victi sunt, itaque Romani magnam laetitiam senserunt.

SOLUCIONS

- a. **Coordinada copulativa:** Romani urbem ceperunt **et** hostes in montes fugerunt.
Els romans van conquerir la ciutat i els enemics van fugir cap a les muntanyes.
- b. **Coordinada adversativa:** Milites pugnare volebant, **sed** dux eos manere **iussit**.
Els soldats volien lluitar, però el general els va ordenar quedar-se.
- c. **Coordinada disjuntiva:** Aut pacem accipiemus **aut** bellum geremus.
O acceptarem la pau o farem la guerra.
- d. **Coordinada copulativa amb -que:** Senatus decrevit leges**que** civibus nuntiavit.
El senat va aprovar un decret i va anunciar les lleis als ciutadans.
- e. **Coordinada il·lativa (conseqüència):** Hostes victi sunt, **itaque** Romani magnam laetitiam senserunt.
Els enemics van ser vençuts, i per tant els romans van sentir una gran alegria.

LES ORACIONS SUBORDINADES

DEFINICIÓ

Les oracions subordinades són oracions que depenen d'una altra oració (l'oració principal). No poden anar soles i completen o especifiquen informació. Hi ha tres grups:

SUBORDINADES SUBSTANTIVES (O COMPLETIVES):

aquelles que **completen** el verb principal independentment de la funció que facin.

Equivalen a un nom: es poden substituir per "això". Poden fer les funcions de:

- **Subjecte** de l'oració principal. Exemple: *A la Laia li molesta que cridis* → Li molesta això
- **Complement directe del verb principal.** Exemple: *Vull que vinguis* → Vull això

Com identificar-les

- **Oració subordinada substantiva o completiva amb funció de subjecte:** el verb expressa emoció o sensació (agradar, molestar, sorprendre,...). Exemple:
 - o **Oració normal:** "El soroll em molesta" → *què em molesta?*: el soroll = subjecte.
 - o **Oració subordinada:** "Em molesta que cridis" → *què em molesta?*: que cridis = oració subordinada completiva (o substantiva) amb funció de subjecte.
- **Oració subordinada substantiva amb funció de complement directe (CD):** el verb expressa una acció "normal" (volar, dir, recordar, pensar, creure, demanar... no emoció ni sensació)
 - o **necessita** alguna cosa que completi el seu significat
 - o **respon** a la pregunta què + verb: exemple: Joan vol la pilota → *què vol?* = la pilota → pilota = cd

Exemple *Vull que em compri un cotxe* → *què vols?* = *que em compri un cotxe* → "que em compri un cotxe" = oració subordinada substantiva (o completiva) amb funció de CD.

Tipus de verb	Funció habitual de la subordinada
Verb transitiu	CD (<i>quasi sempre</i>)
Verb d'emoció / sensació (<i>agradar, molestar, sorprendre...</i>)	Subjecte

ORACIÓ SUBORDINADA SUBSTANTIVA (O COMPLETIVA) AMB INFINITIU

En llatí – igual que en català - una oració subordinada substantiva (o completiva) completa el significat del verb principal i pot tenir les funcions de **subjecte** o **complement directe**. Es construeixen amb:

- **acusatiu + infinitiu;**
- **ut o ne + subjuntiu;**
- **pronom/adverbi interrogatiu + subjuntiu**

ORACIÓ SUBORDINADA AMB INFINITIU

L'infinitiu és una forma no personal del verb que en llatí funciona com:

- Com a **verb** → pot tenir complements verbals (CD, CI, circumstancials).
- Com a **nom** → pot fer funció de **subjecte**, **complement directe** o **atribut**.

Es traduirà com un infinitiu català. La seva morfologia és: (*mira l'apèndix del teu diccionari*):

Veu activa

Conjugació	Present	Perfet (haver + participi)	Futur (anar a + infinitiu)
1a	amāre	amauīsse	amatūrum/-am/-um esse o fuisse
2a	habēre	habuīsse	habitūrum/-am/-um esse o fuisse
3a	ducēre	duxīsse	ductūrum/-am/-um esse o fuisse
4a	audīre	audiuīsse	auditūrum/-am/-um esse o fuisse
Verb <i>sum</i>	esse	fuīsse	futūrum esse

Veu passiva

Conjugació	Present	Perfet	Futur (perifràstic)
1a	amāri	amātum esse / fuisse	amandum esse / fuisse
2a	habēri	habitum esse / fuisse	habendum esse / fuisse
3a	duci	ductum esse / fuisse	ducendum esse / fuisse
4a	audīri	audītum esse / fuisse	audiendum esse / fuisse

L'INFINITIU CONCERTAT I NO CONCERTAT

- **Infinitiu concertat:** té el mateix subjecte que el verb principal.
 - **Com identificar-lo:** Pregunta't:
 - Qui fa l'acció del verb principal?
 - És el mateix que fa l'acció de l'infinitiu?
 - Si la resposta és sí, és **concertat**.
 - **Exemples:**
 - Caesar vult vincere* → Cèsar vol vèncer
 - *vult* → subjecte: Caesar
 - *vincere* → també Caesar
 - Discipuli parati sunt discere* → Els alumnes estan disposats a aprendre.
 - *parati sunt* → subjecte: Discipuli
 - *discere* → també Discipuli
- **Infinitiu no concertat:** té un subjecte diferent del verb principal i està en acusatiu
 - **Com identificar-lo?:** Pregunta't
 - Qui fa l'acció de l'infinitiu?
 - És diferent del subjecte del verb principal? → Si la resposta és sí, és **no concertat**.
 - **Exemple:**
 - Caesar dicit hostes venire* → Cèsar diu **que els enemics venen**
 - *dicat* → subjecte: Caesar
 - *venire* → subjecte: *hostes* (acusatiu)
 - Funcions dins l'oració principal: CD (si completa el verb, subjecte (si fa l'acció principal) o atribut (si acompanya un verb copulatiu)

Esquema:

Aspecte	Infinitiu concertat	Infinitiu no concertat
Subjecte	El mateix	Diferent
Subjecte explícit	-----	En acusatiu
Construcció típica	Verb + infinitiu	Acusatiu + infinitiu
Traducció	infinitiu	oració amb "que"

Si pots traduir amb "que + verb", és **no concertat**.

Exemples:

- *Cupio discere.* → vull aprendre → **concertat**
- *Puto te errare.* → crec que t'equivoques → **no concertat**

ACTIVITATS

1. Indica si l'infinitiu és concertat o no concertat

- Discipuli volunt discere.*
- Caesar putat hostes venire.*
- Puella parata est audire.*
- Magister dicit pueros studere.*
- Milites sperant vincere.*

2 · Tradueix les frases següents.

- Puto te errare.*
- Cupimus vincere.*
- Rex credit civitatem servari.*
- Paratus sum audire.*

3 · Completa amb infinitiu concertat o no concertat, segons convingui.

- Magister vult discipulos _____ (discere).*
- Discipuli volunt _____ (discere).*
- Puer dicit amicam _____ (venire).*
- Puella parata est _____ (audire).*

4. Traducció breu (indica si l'infinitiu és concertat o no concertat)

- Discipuli cupiunt discere et veritatem intellegere, quia magistrum bonum audire volunt.*
- Magister dicit discipulos studere et putat eos veritatem intellegere.*

5. Identifica la funció de l'infinitiu: subjecte · complement directe · atribut

- Vivere** hominibus necessarium est. → Funció de *vivere*: _____
- Errare **humanum esse** dicitur. → Funció de *errare*: _____

- c. Milites **pugnare** parati sunt. → Funció de *pugnare*: _____
d. Studere **sapientiae** bonum est. → Funció de *studere*: _____

6. Substitueix l'infinitiu per això i decideix la funció

- a. Legere difficile est. *Això és difícil* → Funció: _____
b. Discipuli discere volunt. *Els alumnes volen això* → Funció: _____
c. Laborare officium est. *Treballar és això* → Funció: _____

7. Digueu quina afirmació és correcta.

- a. A *traducere* (Caesar flumen Axonam traducere maturauit):
☐ té subjecte propi
☐ comparteix el subjecte amb *maturauit*
b. Un infinitiu no concertat:
☐ forma una ACI
☐ completa el verb principal
c. L'infinitiu fa funció de **subjecte** quan:
☐ és el que "fa" l'oració
☐ depèn d'un verb de percepció

SOLUCIONS

Exercici 1

- a. **concertat**
b. **no concertat**
c. **concertat**
d. **no concertat**
e. **concertat**

Exercici 2

- a. Crec **que t'equivoques**.
b. Volem vèncer.
c. El rei creu **que la ciutat és salvada**.
d. Estic disposat a escoltar.

Exercici 3

- a. *Magister vult discipulos **discere*** → **no concertat**
b. *Discipuli volunt **discere*** → **concertat**
c. *Puer dicit amicam **venire*** → **no concertat**
d. *Puella parata est **audire*** → **concertat**

4. Frases breus

- a. Els alumnes desitgen aprendre i comprendre la veritat, perquè volen escoltar un bon mestre.
- *discere, intellegere, audire* → infinitius concertats
 - subjecte únic: *discipuli*
- b. El mestre diu que els alumnes estudien i creu que ells comprenen la veritat.
- *discipulos* i *eos* → acusatius, subjectes dels infinitius
 - *studere, intellegere* → ACI

Exercici 5

- a. Vivere hominibus necessarium est. **Funció:** subjecte.

Per què?:

- El verb principal és *est* ("és");
- L'oració parla de què és necessari;
- **Allò** que és necessari és viure.
- L'infinitiu *vivere* fa l'acció principal de l'oració, per això és subjecte.

- b. Errare humanum esse dicitur. **Funció:** subjecte

Per què?

- El verb principal és *dicitur* ("es diu").
- Allò que "es diu" és errar és humà.
- L'infinitiu *errare* és el nucli del que es diu → L'infinitiu fa de subjecte de l'oració.

- c. Milites pugnare parati sunt. **Funció:** complement directe

Per què?

- El verb principal és *parati sunt* ("estan preparats").
- Preparats per a què? → *per lluitar*
- L'infinitiu completa l'adjectiu *parati*. No és el centre de l'oració, només completa → complement directe.

- d. Studere sapientiae bonum est. **Funció:** subjecte

Per què?

- El verb principal és *est* ("és").
- L'oració diu què és bo. **Allò** que és bo és estudiar la saviesa.
- L'infinitiu *studere* fa de subjecte.

Exercici 6

- a. Legere difficile est. **Funció:** subjecte **Per què?** *est* necessita un subjecte. Qui és difícil? → llegir.
- b. Discipuli discere volunt. **Funció:** complement directe **Per què?** El verb principal és *volunt* ("volen"). Volen què? → *aprendre*.
- c. Laborare officium est. **Funció:** atribut **Per què?** El verb és *est* (copulatiu). *officium* és l'atribut. *laborare* explica què és aquest ofici. L'infinitiu funciona com a atribut.

Exercici 7

- a. ☒ comparteix el subjecte amb *maturauit*
- b. ☒ completa el verb principal
- c. ☒ és el que "fa" l'oració

TRADUCCIÓ

Fes la traducció i contesta les preguntes

Davant l'amenaça dels belgues, Cèsar instal·la el campament a l'altra banda del riu Àxona

Caesar, postquam omnes Belgarum copias ad se uenire uidit, flumen Axonam, quod est in extremis

Remorum finibus, traducere maturauit. In eo flumine pons erat; ibi Q. Titurio legato cum sex

cohortibus relicto, [Caesar] in altera parte fluminis castra posuit atque uallo fossaque muniri iussit.

Juli Cèsar. *Guerra de les Gàl·lies*, II, 5, 4-6

Lèxic subratllat (per ordre alfabètic):

Axona, -ae (m.): Àxona (nom de riu).

copiae, -arum (f. pl.): tropes.

finis, -is, (m. i f., sovint en plural): territori.

iubeo, *iussi*, *iussum* (2a, tr.): manar.

matureo (1a, tr.): afanyar-se.

munio (4a, tr.): fortificar.

pono, *posui*, *positum* (3a, tr.): instal·lar.

relinquo, *reliqui*, *relictum* (3a, tr.): deixar.

Remus, -i (m.): rem (habitant del nord de la Gàl·lia).

traduco, *traduxi*, *traductum* (3a, tr.): fer travessar.

Exercici de morfosintaxi (1 punt)

Digueu com s'anomena l'estructura *omnes Belgarum copias ad se uenire* i digues: quin els subjecte de l'oració subordinada i de quin verb depèn; i quina funció sintàctica fa respecte a *uidit*.

SOLUCIÓ

Traducció:

Passos a seguir per fe la traducció:

1. **Buscar els verbs i subratllar-los** → observar si constitueixen una oració completa o subordinada.

Caesar, postquam omnes Belgarum copias ad se uenire uidit, flumen Axonam, quod est in extremis Remorum finibus, traducere maturauit. In eo flumine pons erat; ibi Q. Titurio legato cum sex cohortibus relicto, [Caesar] in altera parte fluminis castra posuit atque uallo fossaque muniri iussit.

2. **Separar per oracions per facilitar la traducció** → Observar els [.] punts o [;] que són les marque de final d'oració.

- **Oració 1:** *Caesar, postquam omnes Belgarum copias ad se uenire uidit, flumen Axonam, quod est in extremis Remorum finibus, traducere maturauit.*
- **Oració 2:** *In eo flumine pons erat;*
- **Oració 3:** *ibi Q. Titurio legato cum sex cohortibus relicto, [Caesar] in altera parte fluminis castra posuit atque uallo fossaque muniri iussit.*

3. **Identificar les oracions principals i les secundàries** → entendre bé el sentit de cada part del text.

- Buscar verbs no personals: infinitius, participis...
- Poden haver conjuncions o paraules que introdueixen les oracions subordinades. Per exemple:
postquam, cum, dum → temporal; **quod, quia** → causal / substantiva; **ut, ne** → final / completiva.

Xuleta:

Què veig ...	Probablement és...
conjunció	subordinada
infinitiu	subordinada
participi en ablatiu	ablatiu absolut
pronom relatiu	subordinada

- **Oració 1:** *Caesar, [**postquam** omnes Belgarum copias ad se uenire uidit], flumen Axonam, [**quod est** in extremis Remorum finibus,] traducere maturauit.*
- **Oració 2:** *In eo flumine pons erat;*
- **Oració 3:** *ibi Q. Titurio legato cum sex cohortibus relicto, [Caesar] in altera parte fluminis castra posuit atque uallo fossaque muniri iussit.*

4. **Iniciar una traducció provisional** → identificar les estructures i entendre el sentit de les oracions. Primer anàlisi de les paraules i després traduir... **sempre oració per oració.**

Oració 1: *Caesar, [**postquam** omnes Belgarum copias ad se uenire uidit], flumen Axonam, [**quod est** in extremis Remorum finibus,] traducere maturauit.*

- *Caesar*: nominatiu singular → Funció: subjecte: **Cèsar**
- *postquam*: conjunció → introdueix una oració subordinada temporal: **després que**
- *omnes Belgarum copias* → **totes les tropes dels belgues**
 - o *omnes*: adjectiu que concorda amb *copias*

- o *copias*: acusatiu plural subjecte de l'infinitiu *uenire*
- o *Belgarum*: genitiu plural (CN)
- *ad se uenire uidit* → **va veure que venien cap a ell**
 - o *ad se*: preposició + pronom reflexiu → **cap a ell**
 - o *uidit*: verb (perfet d'indicatiu actiu); nucli de la subordinada temporal → **va veure**
 - o *uenire*: infinitiu de present actiu; nucli d'una oració subordinada substantiva d'infinitiu (no concertat) → **venir**
- *flumen Axonam* → riu Àxona
 - o *flumen*: acusatiu singular (CD)
 - o *Axonam*: acusatiu singular (CD)
- *traducere maturauit* → **a fer atravessar es va afanyar**
 - o *traducere*: verb (infinitiu de present actiu) que complementa a *maturauit* → **a fer travessar**
 - o *maturauit*: verb principal de l'oració (perfet d'indicatiu actiu (3a pers. sing.)) → **es va afanyar**
- *quod est in extremis Remorum finibus* → que està als confins del territori dels remes
 - o *quod*: pronom relatiu (introdueix una oració subordinada relativa amb antecedent *flumen Axonam*) → **que**
 - o *est*: present d'indicatiu del verb *sum* → **és / està**
 - o *in extremis Remorum finibus* → als confins del territori dels remes extremis... finibus: in + ablatiu (); Complement de lloc → als confins del territori / frontera Remorum: genitiu (CN) → dels remes

Cèsar, després que va veure que totes les tropes dels belgues venien cap a ell, es va afanyar a fer travessar el riu Àxona, que és als confins del territori dels remes.

Torna a desenvolupar els passos per arribar a les traduccions donades

Oració 2: In eo flumine pons erat → **En aquest riu hi havia un pont;**

Oració 3: ibi Q. Titurio legato cum sex cohortibus relicto, [Caesar] in altera parte fluminis castra posuit atque uallo fossaque muniri iussit → **allà, deixat el llegat Quint Tituri amb sis cohorts, Cèsar va instal·lar el campament a l'altra banda del riu i va manar que el fortifiquessin amb una palissada i un fossat.**

Traducció final:

Cèsar, després que va veure que totes les tropes dels belgues venien cap a ell, es va afanyar a fer travessar el riu Àxona, que és als confins del territori dels remes. En aquest riu hi havia un pont; allà, deixat el llegat Quint Tituri amb sis cohorts, Cèsar va instal·lar el campament a l'altra banda del riu i va manar que el fortifiquessin amb una palissada i un fossat.

Resposta a la pregunta de morfosintaxi:

- **L'estructura** *omnes Belgarum copias ad se uenire* s'anomena una oració subordinada substantiva d'infinitiu no concertat.
- **Subjecte** de l'oració subordinada: *omnes Belgarum copias*, en acusatiu, que és el subjecte de l'infinitiu *uenire*.
- **Verb del qual depèn:** aquesta oració subordinada depèn del verb *uidit*.
- **Funció sintàctica** respecte a *uidit*: l'oració d'infinitiu fa la funció de complement directe del verb *uidit*.

ORACIÓ SUBORDINADA INTRODUÏDA PER “UT” O “NE”

DEFINICIÓ

UT i NE són **conjuncions subordinants** que introdueixen **oracions subordinades amb verb en subjuntiu**.

- UT / NE + verb en subjuntiu → oració subordinada
 - o **ut** → valor afirmatiu
 - o **ne** → valor negatiu (*ut no*)

ORACIONS FINALS (UT / NE DE FINALITAT)

Expressen la **finalitat** o l'objectiu amb què es fa l'acció del verb principal. **Responen** a la pregunta: **Per a què?**

Amb quina finalitat?

Estructura:

- **ut** + subjuntiu → **final afirmativa** → **traducció:** *perquè / per, per tal que*
- **ne** + subjuntiu → **final negativa** → **traducció:** *perquè no*

Exemple:

- Milites pugnans ut patriam defenderent. → Els soldats lluiten per defensar la pàtria.
- Castra posuit ne hostes appropinquarent. → Va instal·lar el campament perquè els enemics no s'acostessin.

ORACIONS COMPLETIVES (SUBSTANTIVES) AMB UT / NE

- **Apareixen** després de verbs: *iubeo* (manar); *imperare* (ordenar); *rogo* (demanar); *hortor* (exhortar); *moneo* (advertir)
- Aquestes oracions **no expressen finalitat**, sinó que **completen el significat del verb principal**.
- Fan la funció de **complement directe** del verb principal.

Estructura:

- **ut** + subjuntiu → **completiva afirmativa** → *que*
- **ne** + subjuntiu → **completiva negativa** → *que no*

Exemple

- *Caesar militibus imperavit ut pontem defenderent.* → Cèsar va ordenar als soldats **que** defensessin el pont.
- *Imperavit ne castra relinquerent.* → Va ordenar **que no** abandonessin el campament.

COM DISTINGIR UNA FINAL D'UNA COMPLETIVA?

Depèn del tipus de verb: de?

- **Sí** el verb és del tipus **manar, voler o demanar** → **oració completiva** perquè completa el significat del verb principal. Fa la **funció** de CD.
 - o **Exemple:** *Cesar militibus imperavit ut urbem defenderent* → **completiva**
[Cèsar va ordenar als soldats que defensessin el pont]
- **Altres tipus de verbs que no siguin de voluntat** → **oració final** perquè explica la finalitat de l'acció del verb principal. Fa la **funció** de CC de finalitat.
 - o **Exemple:** *Cesar castra posuit ut urbem defenderet* → **final**.
[Cèsar va instal·lar un campament per defensar la ciutat]

Esquema bàsic:

ut / ne + subjuntiu		
Aspecte	Completiva	Final
Depèn de	verb de manar / voler	verb d'acció
Respon a	què?	per a què?
Funció	complement directe	CC de finalitat
Traducció	que / que no	perquè / per tal que

ORACIÓ CONSECUTIVA AMB “UT” I “UT NON”

QUÈ ÉS UNA ORACIÓ CONSECUTIVA?

Les oracions consecutives expressen la **conseqüència** o el resultat d'allò que s'ha dit a l'oració principal.

Responen a la pregunta: **amb quina conseqüència? / de manera que...**

FORMA DE L'ORACIÓ CONSECUTIVA AMB UT

L'ORACIÓ CONSECUTIVA:

- va introduïda per **ut**
- porta el verb **en subjuntiu**
- va **precedida** a l'oració principal per un element intensificador

Marcadors més freqüents

- **tam** (tan)
- **ita / sic** (tan, així)
- **tantus, -a, -um** (tan gran)
- **adeo** (fins al punt que)

Si no porta marcador, no és consecutiva.

Traducció de “ut”: *de manera que / fins al punt que / tant que*

Exemple d'ut consecutiu:

Tanta vis erat ut omnes timerent. → Hi havia una força tan gran que tots tenien por.

Anàlisi

- *tanta* → marcador
- *ut... timerent* → conseqüència
- verb en **subjuntiu**

UT NON: CONSECUTIVA NEGATIVA

Quan la conseqüència és **negativa**, apareix **ut non**.

- **Estructura:** ut non + subjuntiu
- **Traducció d'ut non:** de manera que no; fins al punt que no
- **Exemple d'ut non:** *Tam celer erat ut non caperetur* → .Era tan ràpid que no podia ser capturat.

Diferències entre *ut* final i *ut* consecutiu

Aspecte	UT FINAL	UT CONSECUTIU
Valor	finalitat	conseqüència
Pregunta	per a què?	amb quina conseqüència?
Element clau	voluntat / intenció	intensificador
Verb	subjuntiu	subjuntiu
Traducció	perquè / per tal que	de manera que / tant que

- Si abans de *ut* hi ha **tam, tantus, ita, sic...** → **CONSECUTIVA**
- Si no hi ha intensificador i expressa objectiu → **FINAL**

Idea clau:

- El **ut** consecutiu expressa una conseqüència i sempre va precedit d'un marcador;
- El **ut non** n'expressa la conseqüència negativa.

ACTIVITATS

1. Digues si l'oració subordinada introduïda per **ut / ne** és **completiva** o **final**.

- Caesar militibus imperavit **ut pontem defenderent**.
- Castra posuit **ut hostes prohiberet**.
- Mater filium monet **ne domo exeat**.
- Milites tacuerunt **ne hostes audirent**.
- Magister discipulos rogat **ut diligenter laborent**.

2. Respon a la pregunta indicada i digues **quin tipus d'oració és**.

- Imperavit ut discederent*. → **Què** va ordenar? _____ → Tipus: _____
- Discessit ut urbem defenderet*. → **Per a què** se'n va anar? _____ → Tipus: _____
- Monuit ne periculum timerent*. → **Què** va advertir? _____ → Tipus: _____
- Siluit ne iram ostenderet*. → **Per a què** va callar? _____ → Tipus: _____

3. Completa les frases amb **ut** o **ne** i indica si l'oració és: **final** o **completiva**.

- Caesar pontem defendit _____ hostes transeant.
- Imperavit _____ milites in castris manerent.
- Discipuli tacent _____ magistrum interrumpant.
- Magister discipulos hortatur _____ veritatem quaerant.

4. Tradueix les frases següents i indiqueu si **ut / ne** introdueix una **oració final** o **completiva**.

- Caesar iussit **ut milites arma caperent**.
- Castra posuerunt **ne subito oppugnarentur**.
- Mater filiam rogat **ut domi maneat**.
- Milites fugerunt **ut vitam servarent**.

5. Marca l'opció correcta.

- a. En una oració completiva amb *ut*, l'oració: ☐ expressa una finalitat; ☐ completa el significat del verb principal
- b. En una oració final amb *ut*, l'oració ☐ explica el motiu o la finalitat de l'acció; ☐ depèn d'un verb de manar
- c. *ne* és: ☐ una conjunció afirmativa; ☐ una conjunció negativa (*ut no*)

6. Indica si l'oració introduïda per *ut* és FINAL o CONSECUTIVA.

- a) *Tanta tempestas erat ut nautae timerent.*
- b) *Castra posuit ut hostes prohiberet.*
- c) *Tam fortis fuit ut omnes admirarentur.*
- d) *Milites pugnans ut patriam defendant.*
- e) *Ita clamat ut vox audiri possit.*

7. Subratlla l'element intensificador i indica si l'oració és consecutiva afirmativa o negativa.

- a) *Tam celer erat ut non caperetur.*
- b) *Tantus timor fuit ut milites fugerent.*
- c) *Ita stultus est ut non intellegat.*
- d) *Adeo lassus erat ut dormiret.*

8. Completa les frases i digues si l'oració és consecutiva o final.

- a) *Tanta vis erat _____ nemo resisteret.*
- b) *Tam prudens fuit _____ omnes eum laudarent.*
- c) *Castra muniverunt _____ hostes irrumperent.*
- d) *Ita obscurum erat _____ nihil videremus.*

9. Traduïu les frases següents i indiqueu si *ut* / *ut non* introdueix una oració consecutiva.

- a) *Tanta fames erat ut cives panem quaererent.*
- b) *Tam difficilis erat via ut non omnes pervenirent.*
- c) *Ita locutus est ut omnes intellegerent.*
- d) *Tam fortiter pugnaverunt ut hostes fugerent.*

10. Marca l'opció correcta.

- L'*ut* consecutiu: ☐ expressa una finalitat; ☐ expressa una conseqüència
- L'*ut* consecutiu: ☐ va precedit d'un intensificador; ☐ depèn d'un verb de manar
- *ut non* expressa: ☐ una finalitat negativa; ☐ una conseqüència negativa

SOLUCIONS

Exercici 1:

- a) *Caesar militibus imperavit ut pontem defenderent* → **COMPLETIVA**. Per què? el verb principal és **imperavit** (va ordenar); l'oració amb *ut* diu **què** va ordenar; completa el significat del verb; respon a **què**? → **completiva**.
- b) *Castra posuit ut hostes prohiberet* → **FINAL**. Per què?: El verb principal (*posuit*) ja té sentit tot sol; L'oració amb *ut* explica **per a què** va posar el campament; respon a **per a què**? → **final**.
- c) *Mater filium monet ne domo exeat* → **COMPLETIVA**. Per què? *monet* és un verb d'advertir; L'oració amb *ne* indica **què** adverteix la mare; respon a **què**? → **completiva**.
- d) *Milites tacuerunt ne hostes audirent* → **FINAL**. Per què? *tacuerunt* és un verb d'acció; l'oració amb *ne* explica **per a què** van callar; respon a **per a què**? → **final**.
- e) *Magister discipulos rogat ut diligenter laborent* → **COMPLETIVA**. Per què? *rogat* és un verb de demanar; l'oració amb *ut* diu **què** demana el mestre; respon a **què**? → **completiva**.

Exercici 2

- a) *Imperavit ut discederent*. → **COMPLETIVA**. Per què? *imperavit* = va ordenar; l'oració respon a **què** va ordenar.
- b) *Discessit ut urbem defenderet*. → **FINAL**. Per què? *discessit* (se'n va anar) ja és complet; l'oració explica **per a què** se'n va anar.
- c) *Monuit ne periculum timerent*. → **COMPLETIVA**. Per què? *monuit* és verb de manar/advertir; l'oració diu **què** va advertir.
- d) *Siluit ne iram ostenderet*. → **FINAL**. Per què? *siluit* és verb d'acció; l'oració explica **per a què** va callar.

Exercici 3

- a) *Caesar pontem defendit ne hostes transeant*. → **FINAL**. Per què? explica la **finalitat** de defensar el pont.
- b) *Imperavit ut milites in castris manerent*. → **COMPLETIVA** Per què? *imperavit* necessita saber **què** va ordenar.
- c) *Discipuli tacent ne magistrum interrumpant*. → **FINAL** Per què? L'oració explica **per a què** callen.
- d) *Magister discipulos hortatur ut veritatem quaerant*. → **COMPLETIVA** Per què? *hortatur* (exhorta) és verb de voluntat: l'oració diu **què** exhorta a fer.

Exercici 4

- a) *Caesar iussit ut milites arma caperent* = Cèsar va ordenar que els soldats agafessin les armes. → **COMPLETIVA**. Per què? *iussit* = va manar; l'oració amb *ut* diu **què** va manar.
- b) *Castra posuerunt ne subito oppugnarentur* = Van instal·lar el campament perquè no fossin atacats de sobte. → **FINAL**. Per què? l'oració explica **per a què** van posar el campament.
- c) *Mater filiam rogat ut domi maneat* = La mare demana a la filla que es quedi a casa. → **COMPLETIVA**. Per què? *rogat* = demanar; l'oració diu **què** demana.
- d) *Milites fugerunt ut vitam servarent* = Els soldats van fugir per salvar la vida. → **FINAL**. Per què? L'oració explica **per a què** van fugir.

Exercici 5.

- a. En una oració completiva amb *ut*, l'oració: completa el significat del verb principal.
- b. En una oració final amb *ut*, l'oració: explica el motiu o la finalitat de l'acció.
- c. *ne* és: una conjunció negativa (*ut no*)

Exercici 6

- a) *Tanta tempestas erat ut nautae timerent.* → **CONSECUTIVA Per què?** Hi ha tanta (paraula d'intensitat) i s'expressa una conseqüència.
- b) *Castra posuit ut hostes prohiberet.* → **FINAL Per què?** Expressa la finalitat de posar el campament (per a què?).
- c) *Tam fortis fuit ut omnes admirarentur.* → **CONSECUTIVA Per què?** tam indica intensitat; l'oració amb *ut* n'és la conseqüència.
- d) *Milites pugnant ut patriam defendant.* → **FINAL Per què?** Indica l'objectiu de l'acció (per defensar la pàtria).
- e) *Ita clamat ut vox audiri possit.* → **CONSECUTIVA.** Per què? ita és paraula d'intensitat i introdueix un resultat.

Exercici 7

- a) *Tam celer erat ut non caperetur.* .Marcador: tam; Tipus: CONSECUTIVA NEGATIVA (*ut non*)
- b) *Tantus timor fuit ut milites fugerent.* Marcador: tantus; Tipus: CONSECUTIVA AFIRMATIVA
- c) *Ita stultus est ut non intellegat.* Marcador: ita; Tipus: CONSECUTIVA NEGATIVA
- d) *Adeo lassus erat ut dormiret.* Marcador: adeo; Tipus: CONSECUTIVA AFIRMATIVA

Exercici 8

- a) *Tanta vis erat ut nemo resisteret.* → **CONSECUTIVA.**
- b) *Tam prudens fuit ut omnes eum laudarent.* → **CONSECUTIVA**
- c) *Castra muniverunt ne hostes irrumperent.* → **FINAL.** Per què? No hi ha intensificador; expressa finalitat.
- d) *Ita obscurum erat ut nihil videremus.* → **CONSECUTIVA**

Exercici 9

- a) *Tanta fames erat ut cives panem quaererent.* → La fam era tan gran que els ciutadans buscaven pa. → **CONSECUTIVA**
- b) *Tam difficilis erat via ut non omnes pervenirent.* → El camí era tan difícil que no tots hi arribaven. → **CONSECUTIVA NEGATIVA**
- c) *Ita locutus est ut omnes intellegerent.* → Va parlar de tal manera que tothom ho va entendre. → **CONSECUTIVA**
- d) *Tam fortiter pugnaverunt ut hostes fugerent.* → Van lluitar tan valentament que els enemics van fugir. → **CONSECUTIVA**

Exercici 10.

- L'*ut* consecutiu: expressa una conseqüència
- L'*ut* consecutiu: va precedit d'un marcador;
- *ut non* expressa: una conseqüència negativa

TRADUCCIÓ

Cassivel·laune encomana als governants de Kent assaltar per sorpresa el campament de la flota romana, però els soldats de Cèsar surten de sobte a escometre'ls

Dum haec in his locis geruntur, Cassiuellaunus ad Cantium nuntios mittit atque regionis regibus imperat ut, coactis omnibus copiis, castra naualia de improviso oppugnent. Cum ii ad castra uenissent, nostri, eruptione facta et multis eorum interfectis, suos incolumes reduxerunt.

Juli Cèsar. *Guerra de les Gàl·lies*, V, 22, 1-2

Lèxic (per ordre alfabètic):

Cantium, -i (n.): Kent (regió del sud-est de Britània).
Cassiuellaunus, -i (m.): Cassivel·laune (capitost dels britans).
castra, -orum (n. pl.): campament.
cogo, *coegi*, *coactum* (3a, tr.): aplegar, reunir.
copia, -ae (f.): (mil., esp. pl.) tropes, efectius.
dum (conj.): mentre.
eruptio, -onis (f.): sortida sobtada, escomesa.
interficio, *interfeci*, *interfectum* (3a, tr.): matar.
reduco, *reduxi*, *reductum* (3a, tr.): retirar, replegar.

Respon i argumenta la següent pregrunta: Quin tipus d'oració introdueix *ut* en l'expressió *imperat ut ... oppugnent* i indiqueu de quin verb depèn.

LES ORACIONS DE RELATIU

INTRODUCCIÓ

Una **oració de relatiu** és una **oració subordinada adjectiva** que:

- està introduïda per un **pronomen relatiu** (qui, quae, quod),
- **explica o concreta un nom anterior**, anomenat **antecedent**.

Funciona com un **adjectiu**, perquè dóna informació d'un nom.

EL PRONOME RELATIU: QUI, QUAE, QUOD

El pronom relatiu:

- concorda amb l'antecedent en gènere i nombre,
- però fa la funció sintàctica que li correspon dins l'oració subordinada.

Concorda amb l'antecedent, però depèn del verb de la subordinada.

Exemple:

*Flumen Axonam, **quod est** in extremis Remorum finibus...*

- **antecedent:** flumen Axonam
- **quod:** neutre singular (concorda amb flumen)
- **funció:** subjecte de est

FUNCIÓ DEL PRONOME RELATIU DINS LA SUBORDINADA

El relatiu pot fer diferents funcions:

- subjecte
- complement directe
- complement indirecte
- complement circumstancial
- atribut

Exemple:

- Virum vidi **qui** urbem condidit: **qui** → subjecte de condidit
- Urbem vidi **quam** Romani condiderunt: **quam** → complement directe de condiderunt

MODE VERBAL A LES ORACIONS DE RELATIU

Relatiu amb indicatiu

S'usa quan:

- es parla d'un fet real o objectiu,
- simplement s'afegeix informació.

Exemple: Romulus, **qui urbem condidit**, primus rex fuit. (Ròmul, que va fundar la ciutat, va ser el primer rei)

Relatiu amb subjuntiu

S'usa quan:

- l'antecedent és **indefinit**,
- expressa **finalitat, causa, conseqüència o valor general**.

Exemple: Nemo est **qui hoc faciat**. (No hi ha ningú **que faci** això.)

COM IDENTIFICAR UNA ORACIÓ DE RELATIU?

1. Busco **qui / quae / quod**
2. Busco el **nom anterior** (antecedent)
3. Decideixo: què explica del nom; quina funció fa el relatiu

ACTIVITATS

1. Subratlla l'oració de relatiu i encercla l'antecedent.

- a) Flumen est **quod Romani transierunt**.
- b) Vir **qui fortis erat** hostes vicit.
- c) Urbem vidi **quam Romani condiderunt**.

2. Indica la funció sintàctica del pronom relatiu.

- a) Puella **quae cantat** laeta est.
- b) Librum lego **quem magister dedit**.
- c) Civis **cui donum dedi** abiit.

3. Digues si el verb de la subordinada de relatiu va en indicatiu o subjuntiu i explica breument per què.

- a) Romulus, **qui urbem condidit**, rex fuit.
- b) Nemo est **qui hoc faciat**.
- c) Milites miserunt legatos **qui pacem peterent**.

SOLUCIONS

Exercici 1

- a) **Flumen est quod Romani transierunt.** Oració de relatiu: quod Romani transierunt; **Antecedent:** flumen. **Per què?** quod explica el nom flumen i concorda amb ell (neutre singular).
- b) **Vir qui fortis erat hostes vicit.** Oració de relatiu: qui fortis erat; **Antecedent:** vir. **Per què?** qui explica quin home és (vir) i fa de **subjecte** del verb erat.
- c) **Urbem vidi quam Romani condiderunt.** Oració de relatiu: quam Romani condiderunt. **Antecedent:** urbem. **Per què?** quam explica el nom urbem i fa de **complement directe** de condiderunt.

Exercici 2

- a) **Puella quae cantat laeta est.** **Funció de quae:** subjecte **Per què?** quae és qui fa l'acció de cantar.
- b) **Librum lego quem magister dedit.** **Funció de quem:** complement directe. **Per què?** quem és allò que el mestre va donar.
- c) **Civis cui donum dedi abiit.** **Funció de cui:** complement indirecte **Per què?** cui indica a qui vaig donar el regal.

Exercici 3

- a) **Romulus, qui urbem condidit, rex fuit.** **Mode verbal:** indicatiu **Per què?** l'oració de relatiu expressa un **fet real i objectiu:** Romulus va fundar la ciutat.
- b) **Nemo est qui hoc faciat.** **Mode verbal:** subjuntiu **Per què?** L'antecedent (nemo) és **indefinit** i expressa una idea general ("no hi ha ningú que...").
- c) **Milites miserunt legatos qui pacem peterent.** **Mode verbal:** **Per què?** l'oració de relatiu té **valor final:** els enviaren **per demanar la pau.**

LES ORACIONS INTRODUÏDES PER QVOD

QVOD és una conjunció subordinant que pot introduir **diferents tipus d'oracions**, sobretot:

- Oracions causals
- Oracions completives (substantives)

El **mode verbal** (indicatiu o subjuntiu) és clau per distingir-ne el valor.

QVOD CAUSAL

L'oració amb **quod** explica la **causa o el motiu** del que diu l'oració principal. **Respon** a la pregunta: **Per què?**

QVOD + INDICATIU → CAUSA OBJECTIVA

- La causa és real, objectiva, segura.
- El parlant la presenta com un fet.

Exemple: *Bellum indixit, quod hostes fines violaverant.* → Va declarar la guerra **perquè els enemics havien violat les fronteres**.

QVOD + SUBJUNTIU → CAUSA SUBJECTIVA

- La causa és pensada, valorada o subjectiva.
- Depèn del punt de vista del parlant.

Exemple: *Laudatus est, quod prudens esset.* → Va ser elogiat **perquè era prudent**.

QVOD COMPLETIVA (SUBSTANTIVA)

A apareix després de verbs:

- de **dir** (*dico*)
- de **pensar** (*puto, existimo*)
- de **sentiment o judici** (*gaudeo, accidit*)

Aquí **quod** no expressa causa, sinó **contingut**.

FUNCIO SINTÀCTICA

L'oració amb **quod** fa la funció de:

- subjecte o
- complement directe

Mode verbal: normalment **indicatiu**; (*excepcionalment en subjuntiu si el context està en subjuntiu*).

Exemple: *Accidit quod hostes advenerunt.* → Va passar **que els enemics van arribar**.

DIFERÈNCIA ENTRE QVOD CAUSAL I QVOD COMPLETIU

Aspecte	QVOD causal	QVOD completiva
Valor	causa	contingut
Pregunta	per què?	què?
Funció	CC de causa	subjecte / CD
Traducció	perquè	que / el fet que
Verb	ind. / subj.	normalment indicatiu

Idea clau: Si **quod** respon a "per què?", és **causal**. Si respon a "què?", és **completiva**.

ACTIVITATS

1. Indica si l'oració amb **quod** és **CAUSAL** o **COMPLETIVA**.

- a) *Tullus Hostilius bellum indixit, quod Albani fines violaverant.*
- b) *Gaudeo quod advenisti.*
- c) *Poenas dedit, quod leges neglexisset.*
- d) *Accidit quod multi cives fugerunt.*

2. Indica el **mode verbal** i explica breument per què.

- a) *Laudatus est, quod fortis erat.*
- b) *Doleo, quod amicus absit.*

3. Tradueix les frases següents.

- a) *Milites laeti erant, quod victoriam reportaverant.*
- b) *Evenit quod hostes oppidum ceperunt.*

SOLUCIONS

Exercici 1

- a) *Tullus Hostilius bellum indixit, quod Albani fines violaverant.* → **CAUSAL Per què?** l'oració amb *quod* explica el **motiu** pel qual va declarar la guerra. Respon a la pregunta **per què?** → causa.
- b) *Gaudeo quod advenisti.* → **COMPLETIVA Per què?** l'oració amb *quod* no explica una causa externa, sinó **què** provoca l'alegria. Respon a **què?** → *que has arribat.*
- c) *Poenas dedit, quod leges neglexisset.* → **CAUSAL Per què?** l'oració amb *quod* indica el **motiu del càstig**. Respon a **per què va ser castigat?** → causa.
- d) *Accidit quod multi cives fugerunt.* → **COMPLETIVA Per què?** *Accidit* necessita un contingut: **què va passar**. L'oració amb *quod* completa el verb → completiva.

Exercici 2

- a) *Laudatus est, quod fortis erat.* **Mode verbal:** indicatiu. **Per què?** la causa es presenta com un **fet real i objectiu**: era valent. → **causa objectiva**
- b) *Doleo, quod amicus absit.* **Mode verbal:** subjuntiu. **Per què?** la causa és **subjectiva**, depèn del sentiment del parlant (*doleo*). → **causa subjectiva**

Exercici 3

- a) *Milites laeti erant, quod victoriam reportaverant.* → Els soldats estaven contents perquè havien aconseguit la victòria. **Tipus: QVOD CAUSAL (indicatiu) Per què?** Expressa el motiu de l'alegria.
- b) *Evenit quod hostes oppidum ceperunt.* → Va succeir que els enemics van prendre la ciutat. **Tipus: QVOD COMPLETIVA Per què?** L'oració explica què va succeir.

TRADUCCIÓ

Cèsar, des de la riba del Tàmesi, observa una gran concentració de tropes de l'enemic

Caesar, cognito consilio Britannorum, exercitum ad flumen Tamesim duxit, quod uno

omnino uado transiri poterat. Eo cum uenisset, animaduertit ad alteram fluminis ripam

magnas hostium copias instructas esse.

Juli Cèsar. *Guerra de les Gàl·lies*, V, 18, 1-2

Lèxic (informació del diccionari):

Britanni, -orum (m. pl.): britans (habitants de Britània).

cognosco, -noui, -nitum (3a, tr.): conèixer.

consilium, -i (n.): decisió.

copiae, -arum (f. pl.): tropes.

eo (adv.): allí.

instruo, -uxi, -uctum (3a, tr.): formar en ordre de batalla.

omnino (adv.): només.

Tamesis, -is (m.): el Tàmesi (nom de riu).

transiri (infinitiu de present passiu del verb *transeo*): travessar.

uadum, -i (n.): gual.

Contesta i justifica la següent pregunta: En la construcció quod uno omnino uado transiri poterat, digueu quin tipus d'oració introdueix *quod* i justifiqueu quin antecedent té.

LES ORACIONS INTRODUÏDES PER CVM

INTRODUCCIÓ

CVM és una conjunció subordinant molt freqüent en llatí que pot introduir **diversos tipus d'oracions**, segons:

- el **mode verbal** (indicatiu o subjuntiu),
- i el **context**.

Regla bàsica:

- **cum + indicatiu** → valor temporal real
- **cum + subjuntiu** → valor no estrictament temporal; contextual, causal o concessiu.

CVM + INDICATIU → VALOR TEMPORAL (FET REAL)

Expressa un **fet real i puntual en el temps**. Respon a: **quan?**

Traducció: quan; mentre

Exemple: *Cum Caesar advenit, hostes fugerunt.* → **Quan Cèsar va arribar, els enemics van fugir.**

Per què indicatiu? perquè es parla d'un **fet objectiu i concret**.

CVM + SUBJUNTIU → VALORS NO TEMPORALS

Quan *cum* va amb **subjuntiu**, **no indica només temps**, sinó que situa l'acció o n'explica el motiu o la concessió.

CVM TEMPORAL CONTEXTUAL

Situa l'acció de la principal en un **marc temporal general**, no puntual.

Traducció: quan; mentre; mentre que.

Exemple: *Cum haec diceret, omnes tacebant.* → **Mentre deia aquestes coses, tothom callava.**

Per què subjuntiu? perquè no es destaca el moment exacte, sinó el **context**.

CVM CAUSAL

Expressa la **causa** del que passa a l'oració principal. Respon a: **perquè?**

Traducció: perquè; com que

Exemple: *Cum hostes appropinquarent, cives fugerunt.* → **Com que els enemics s'acostaven, els ciutadans van fugir.**

CVM CONCESSIONAL

Expressa una **difficultat o oposició**, però l'acció principal igualment es produeix.

Traducció: encara que; tot i que

Exemple: *Cum pauci essent, tamen fortiter pugnauerunt.* → **Encara que eren pocs, van lluitar valentament.**

També pot ser introduïda per: **tamen** o **nihilominus** (tanmateix)

RESUM DE CVM

Construcció	Valor	Traducció
<i>cum</i> + indicatiu	temporal real	quan
<i>cum</i> + subjuntiu	temporal contextual	mentre
<i>cum</i> + subjuntiu	causal	perquè / com que
<i>cum</i> + subjuntiu	concessiu	encara que

ACTIVITATS

1 Indica el valor de *cum*: temporal (indicatiu) · temporal (subjuntiu) · causal · concessiu

- a) *Cum Caesar venit, hostes fugerunt.*
- b) *Cum haec faceret, omnes tacebant.*
- c) *Cum hostes appropinquarent, urbem reliquerunt.*
- d) *Cum pauci essent, tamen fortiter pugnaverunt.*

2. Indica el mode verbal i explica breument per què.

- a) *Cum sol oritur, dies incipit.*
- b) *Cum haec dixisset, discessit.*

3. Tradueix les frases següents.

- a) *Cum Romani advenissent, oppidum captum est.*
- b) *Cum multa pericula essent, milites non fugerunt.*

SOLUCIONS

Exercici 1

- a) *Cum Caesar venit, hostes fugerunt.* → **TEMPORAL (indicatiu)** **Per què?** *venit* és indicatiu i expressa un **fet real i puntual en el temps**. → es pot traduir per **quan**.
- b) *Cum haec faceret, omnes tacebant.* → **TEMPORAL (subjuntiu)** **Per què?** no indica un moment concret, sinó el **context** en què passa l'acció principal. → subjuntiu contextual.
- c) *Cum hostes appropinquarent, urbem reliquerunt.* → **CAUSAL (subjuntiu)**. **Per què?** l'oració amb *cum* explica el **motiu** pel qual abandonen la ciutat. → respon a **per què?**
- d) *Cum pauci essent, tamen fortiter pugnaverunt.* → **CONCESSIU (subjuntiu)** **Per què?** hi ha una **dificultat** (*eren pocs*), però l'acció principal igualment es produeix. La presència de *tamen* reforça el valor concessiu.

Exercici 2:

- a) *Cum sol oritur, dies incipit.* **Mode verbal:** indicatiu. **Per què?** Expressa un **fet general i real** (quan surt el sol, comença el dia). → valor temporal real.
- b) *Cum haec dixisset, discessit.* **Mode verbal:** subjuntiu. **Per què?** Situa l'acció principal en un **marc temporal contextual** (després de dir això). → no és un moment puntual, sinó el context.

Exercici 3

- a) *Cum Romani advenissent, oppidum captum est.* → Quan els romans van arribar, la ciutat va ser conquerida. **Valor:** temporal (subjuntiu contextual). **Per què?** Situa l'acció principal en el temps.
- b) *Cum multa pericula essent, milites non fugerunt.* → Encara que hi havia molts perills, els soldats no van fugir. **Valor:** concessiu **Per què?** Hi ha una dificultat que no impedeix l'acció principal.

TRADUCCIÓ

Luci Catilina surt de Roma mentre el Senat pren mesures contra ell

Sed Catilina, paucos dies commoratus apud C. Flaminium in agro Arretino, dum uicinitatem antea sollicita-
tam armis exornat, cum fascibus atque aliis imperii insignibus in castra contendit. Haec ubi Romae com-
perta sunt, senatus decernit ut Antonius cum exercitu Catilinam persequi maturet.

SAL-LUSTI, *Bellum Catilinarium* 36, 1

Lèxic (per ordre alfabètic):

Antonius, -ii: Antoni (militar romà).
Arretinus, -a, -um: 'arretí' (de la ciutat d'Arezzo, a Etrúria).
C. Flaminus, -ii: Gai Flamini (polític romà).
Catilina, -ae: Luci Catilina (polític romà).
commoratus: participi de perfet de *commoror*.
dum: 'mentre'.
exorno (1a): 'equipar'.
haec: nominatiu plural neutre.
Romae: locatiu de *Roma*, -ae.

Contesta i justifiques següents preguntes: en la construcció *Senatus decernit ut Antonius cum exercitu Catilinam persequi maturet.*

- Quin tipus d'oració introdueix "UT" i quina funció fa?
- Quina funció fa CUM?

TRADUCCIÓ

Després d'organitzar el govern de la ciutat, Ròmul rapta les noies dels pobles veïns

Romulus, condita ciuitate, quam ex nomine suo Romam uocauit, multitudinem finitimorum in ciuitatem recepit; centum ex senioribus elegit, quos senatores nominauit propter senectutem. Tunc, cum uxores ipse et populus non haberent, inuitauit ad spectaculum ludorum uicinas urbis Romae nationes, atque earum uirgines rapuit.

Lèxic ordenat alfabèticament

eligo elegi electum: 3a escollir (escollir)
finitimus, -i: veïns
ludus, -i: joc
multitudo, -inis: multitud
rapio rapui raptum 3a raptar, prendre per força
recipio recepi receptum 3a rebre, acollir
Romulus, i: Ròmul
senectus, -utis: vell, vellesa
uirgo, -inis: noies joves
uoco, uocaui uocatum: 1a anomenar, cridar
uxor, -oris: esposa

Respon i justifica la següent pregunta: indica el tipus de construcció que forma la conjunció ***cum*** en la frase:
cum uxores ipse et populus non haberent.

CONSTRUCCIÓ DE PARTICIPI I PARTICIPI ABSOLUT

LA CONSTRUCCIÓ DEL PARTICIPI

Una **construcció de participi** és una estructura en què un **participi**:

- acompanya un nom,
- concorda amb ell en **gènere, nombre i cas**,
- i expressa una idea que **en català sovint traduïm com una subordinada**.

En llatí **no s'introdueix amb conjunció** (*cum, quod, ut...*), però **funciona com si ho fos**.

Els participis més habituals en sintaxi són:

- Participi de perfet passiu (**-tus, -sus**)
- Participi de present actiu (**-ns, -ntis**)

EL VALORS DE LA CONSTRUCCIÓ DE PARTICIPI

La construcció de participi pot expressar diferents valors segons el context:

a) Valor temporal → equival a *quan / després que*.

Exemple: *Urbe capta, milites laeti fuerunt.* → Quan la ciutat va ser conquerida, els soldats estaven contents.

b) Valor causal → equival a *perquè / com que*

Exemple: *Hostibus victis, Romani gaudebant.* → Com que els enemics havien estat vençuts, els romans s'alegraven.

c) Valor concessiu → equival a *encara que*

Exemple: *Periculis notis, tamen profecti sunt.* → Encara que coneixien els perills, van marxar.

d) Valor explicatiu o descriptiu → dóna informació addicional

Exemple: *Caesar, dux exercitus, urbem ingressus est.* → Cèsar, cap de l'exèrcit, va entrar a la ciutat

Com reconèixer els diferents valors:

1. Busco un **participi**.
2. Miro amb quin **nom concorda**.
3. Provo de traduir-lo com: *quan...; perquè...; encara que...*

Si funciona, és **construcció de participi**.

EL PARTICIPI ABSOLUT (ABLATIU ABSOLUT)

El **participi absolut** (o **ablatiu absolut**) és una **construcció sintàctica pròpia del llatí** formada per:

un nom o pronom en ablatiu + un participi també en ablatiu

Aquesta construcció:

- no depèn sintàcticament de l'oració principal
- té subjecte propi
- equival, en català, a una oració subordinada adverbial

Es diu "absolut" perquè és **independent** (*absolutus* = "deslligat"):

- no fa funció dins l'oració principal,

- no concorda amb cap element d'aquesta,
- només estableix una relació **semàntica** (temps, causa, concessió...).

ESTRUCTURA BÀSICA

Forma més habitual: Nom en ablatiu + participi de perfet passiu en ablatiu

Exemple: *Urbe capta, milites laeti fuerunt* → Quan la ciutat va ser conquerida, els soldats estaven contents.

- *Urbe capta* → **participi absolut** (ablatiu absolut)
- Valor **temporal**
- Es pot traduir també per: *Després que la ciutat fos conquerida...*

També pot aparèixer:

- amb participi de present
- amb adjectiu
- amb nom sol

Exemple: *Caesare duce, exercitus victor fuit.* → Amb Cèsar com a cap, l'exèrcit va ser victoriós.

- *Caesare duce* → **participi absolut** (ablatiu absolut sense participi)
- Valor **circumstancial / explicatiu**
- També es pot traduir com: *Sota el comandament de Cèsar, l'exèrcit va ser victoriós.*

VALORS DEL PARTICIPI ABSOLUT

Segons el context, pot expressar:

- a) **Valor temporal** → *quan / després que*. **Exemple:** *Urbe capta, Romani gaudebant* → Quan la ciutat va ser conquerida, els romans s'alegraven
- b) **Valor causal** → *perquè / com que*. **Exemple:** *Hostibus victis, pax facta est.* → Com que els enemics havien estat vençuts, es va fer la pau.
- c) **Valor concessiu** → *encara que*. **Exemple:** *Periculis cognitis, tamen profecti sunt.* → Encara que coneixien els perills, van marxar.

COM IDENTIFICAR UN PARTICIPI ABSOLUT

1. Busco **un participi**.
2. Comprovo que hi ha **un nom en ablatiu** amb ell.
3. Verifico que **no forma part** de l'oració principal.
4. El puc traduir per: *quan...; perquè...; encara que...*

Diferència entre la construcció de participi i el participi absolut

Construcció	Característica
Participi absolut	subjecte propi en ablatiu, independent
Construcció de participi	el participi concorda amb un nom de l'oració principal

Exemple comparatiu

- *Urbe capta, milites fugerunt.* → **participi absolut**
- *Milites, urbe capta, fugerunt.* → **participi absolut** (mateix valor)
- *Milites urbem captam reliquerunt.* → **construcció de participi**

El participi absolut és una construcció independent en ablatiu que **equivaleix a una subordinada adverbial en català**.

ACTIVITATS

1. Indica el participi i el valor (temporal, causal, concessiu).

- a) *Hostibus superatis, Romani urbem ceperunt.*
- b) *Urbe defensa, cives salvi fuerunt.*
- c) *Periculo cognito, milites tamen processerunt.*

2. Tradueix les frases següents.

- a) *Signo dato, milites pugnaverunt.*
- b) *Caesare duce, exercitus victor fuit.*

SOLUCIONS

Exercici 1:

a) *Hostibus superatis, Romani urbem ceperunt.*

- **Participi:** *superatis*
- **Valor: CAUSAL. Per què?** L'oració amb participi explica el **motiu** pel qual els romans van conquerir la ciutat: *com que els enemics havien estat vençuts.*

b) *Urbe defensa, cives salvi fuerunt.*

- **Participi:** *defensa*
- **Valor: TEMPORAL. Per què?** Indica **quan** passa l'acció principal: *després que la ciutat va ser defensada.*

c) *Periculo cognito, milites tamen processerunt.*

- **Participi:** *cognito*
- **Valor: CONCESSIU. Per què?** Tot i conèixer el perill, l'acció principal igualment es produeix (*tamen* reforça la concessió).

Exercici 2:

a) *Signo dato, milites pugnaverunt.* → Quan es va donar el senyal, els soldats van lluitar.

- **Construcció:** participi absolut
- **Valor:** temporal

b) *Caesare duce, exercitus victor fuit.* → Sota el comandament de Cèsar, l'exèrcit va ser victoriós.

- **Construcció:** participi absolut (sense participi)
- **Valor:** circumstancial / explicatiu

TRADUCCIÓ

El rei Numa institueix l'ordenament jurídic de Roma i edifica el temple de Janus, senyal de pau o de guerra a la ciutat

Auspiciis missis, declaratus rex, Numa_de templo descendit. Vrbem nouam, conditam ui_et armis, eam iure

legibusque ac moribus de integro_condere parat. Ianum ad infimum Argiletum_indicem pacis bellique fecit:

apertus, in armis esse ciuitatem, clausus, pacatam_significabat.

Titus Livi. *Història de Roma*, I, 18, 10; 19, 1-2

Lèxic subratllat (per ordre alfabètic):

Argiletum, -i (n.): Argilet (avinguda al nord del Fòrum) | *ad infimum Argiletum*: a la part baixa de l'Argilet.

de integro (loc. adv.): una altra vegada, de nou.

Ianus, -i (m.): el Janus (temple dedicat al déu Janus).

Numa, -ae (m.): Numa (Numa Pompili, segon rei de Roma).

pacatus, -a, -um: en pau, tranquil.

paro (1a, tr.): disposar-se a, pretendre.

uis, uis (f.): força, violència.

Respon les següents preguntes: En l'expressió auspiciis missis, identifiqueu el tipus de construcció sintàctica, indiqueu els elements que la formen, el cas en què apareixen i la relació sintàctica existent entre ells.